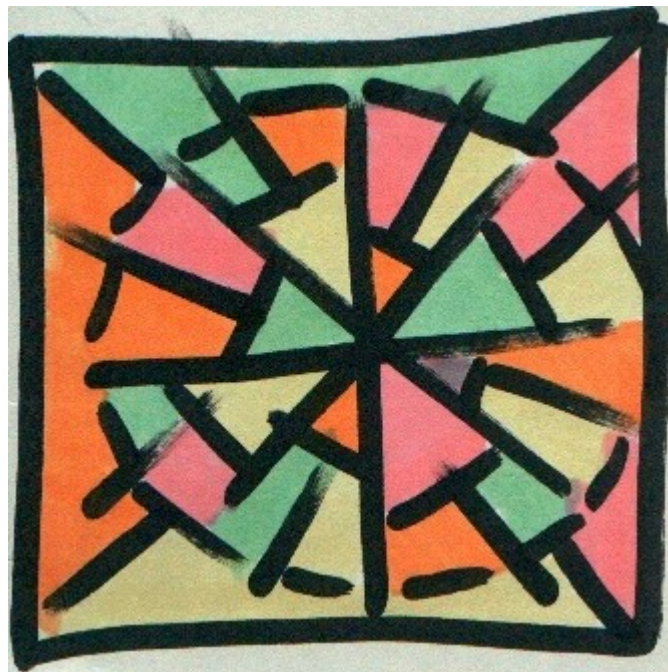

MATERIALS SOCIALS

**DIDÀCTICS DE LES CIÈNCIES SOCIALS: GEOGRAFIA, HISTÒRIA I
HISTÒRIA DE L'ART**

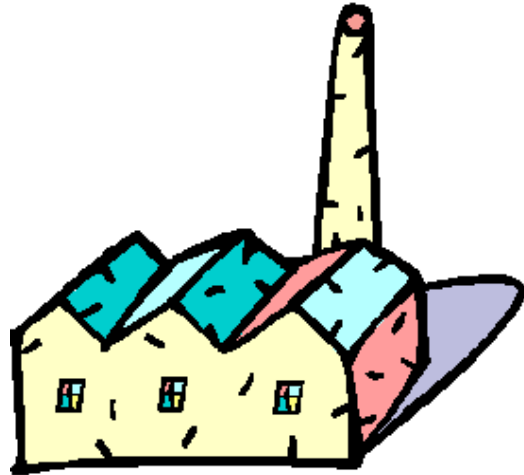
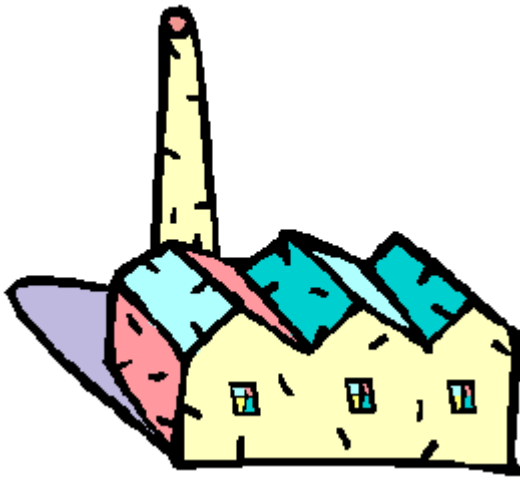
Josep-Manel Alarcó

Per començar**una dedicatòria**

a les persones
de la vil·la de Rubí
de la ciutat de Barcelona.

dues imatges, dues fàbriques

La primera la vaig trobar a internet, era d'un treball escolar fet per alumnes de 3r d'ESO d'un institut, havien visitat una fàbrica. Em va agradar moltíssim, però he volgut donar-li la volta perquè suggereixi una **L**: la lletra inicial de la paraula **LLIBERTAT**

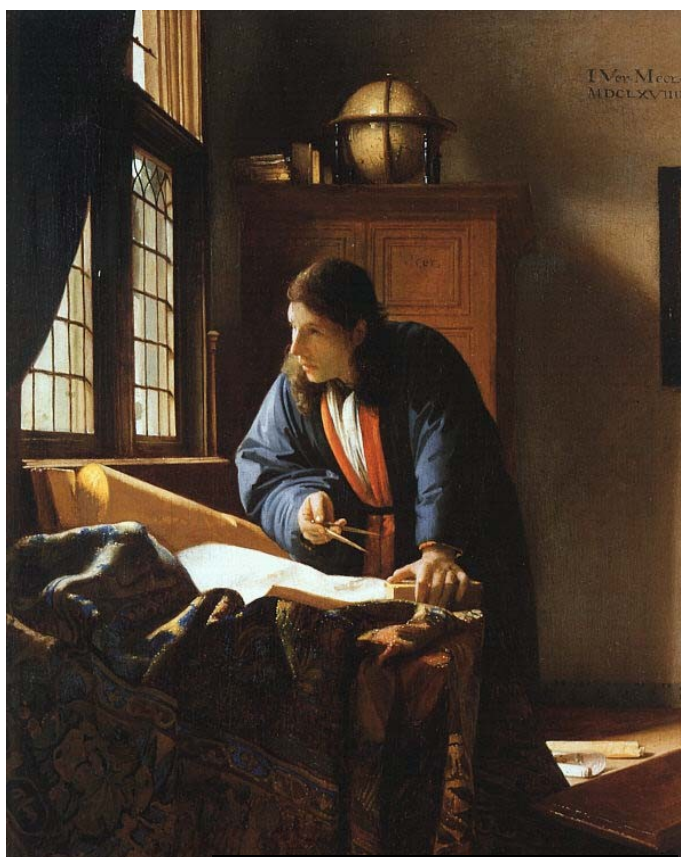
i un poema:

Jo estimo
Tu estimes
Ell estima

Jo m'estimbo
Nosaltres estimem
Vosaltres estimeu
Els estimen

**Jo m'estimbo tot
estimant.**

GEOGRAFIA

1. ELS GRANS INTERROGANTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

1. **Qui?** La persona, individual (dona/home) i col·lectiva (social).
2. **On?** Lloc geogràfic on passen les coses.
3. **Quan?** El temps. El segle, l'any, etc. en què passen les coses.
4. **Què?** Què és el que passa.
5. **Com?** De quina manera passa.
6. **Per què?** Motius, causes del que passa.

1.1 Tria de conceptes

1.- Història

Ciència de l'exposició sistemàtica dels esdeveniments que afecten un poble. Explica la seva evolució ordenada en l'espai (geografia) i en el temps (cronologia). Estudia tota col·lectivitat quan comença a emprar l'**escriptura**. La transició vers el domini d'aquesta habilitat és la Protohistòria. Quan els humans no l'han après, llur estudi és propi de la Prehistòria.

- El motor de la història és la **lluita de classes** o pobres contra rics. Per exemple: esclaus contra aristòcrates, serfs contra senyors feudals, treballadors contra burgesos... Sempre una majoria social contra una minoria privilegiada.
- El factor clau és la manera de relacionar-se amb la naturalesa: el **treball**. Per això, la història s'ensenya com una successió de modes o sistemes de producció (primitiu, asiàtic, esclavatge, feudalisme, capitalisme, i les dues darreres alternatives: socialisme i comunisme).
- La diferència essencial entre les persones és el seu grau de **riquesa**: ser pobre o ric; tota altra distinció com la raça o ètnia, el sexe i l'opció sexual, l'edat, la nacionalitat,... és secundària.
De si un és pobre o ric se'n deriva una determinada manera de pensar o ideologia. La de la persona pobre és progressista i no té components abstractes, tendeix a ser eminentment pràctica: és acció material quan es recolza en la **consciència de classe**. La ideologia del ric és conservadora i es recolza sovint en abstraccions d'aparença convincent (demagogia, populisme, religiositat, fe cega en els avenços tecnològics).
- La situació idònia per al progrés humà és la de **democràcia**. Quan aquesta desapareix, la dictadura malmet totes les formes d'organització humana i és dona la involució. Són bons exemples els distints feixismes o estats capitalistes d'excepció. Els **feixismes** poden ser globals (1939-1945, Alemanya, Itàlia, Japó, o l'Espanya franquista, 1936-1982) o puntuals, però tanmateix igualment devastadors com les intervencions dels Estats Units d'Amèrica (EUA) a Llatinoamèrica, Corea, Vietnam, Palestina, etc. i els efectes devastadors de la

descolonització a dos continents, Àfrica i Àsia. És també feixisme l'agressió suïcida sobre el mediambient inherent al model productivista o neoliberal.

Per saber més

- **Clio**

Figura de la mitologia grega, primera de les nou muses presideix la **història** i la poesia èpica, filla de Mnemòsine i Júpiter.

- **Cronos**

Divinitat de la mitologia grega. Personifica el **temps**, amb els atributs de la dalla i el rellotge d'arena. Fill de Gea (*terra*) i Urà (*cel*). La Roma clàssica l'anomena Saturn.

2.- Geografia

Ciència que analitza i explica la localització i la distribució en l'espai dels diferents elements de la superfície terrestre i de preveure les accions que cal dur a terme.

Crea imatges de l'espai mitjançant la **cartografia** que confecciona mapes, cartes geogràfiques i esferes terràquies.

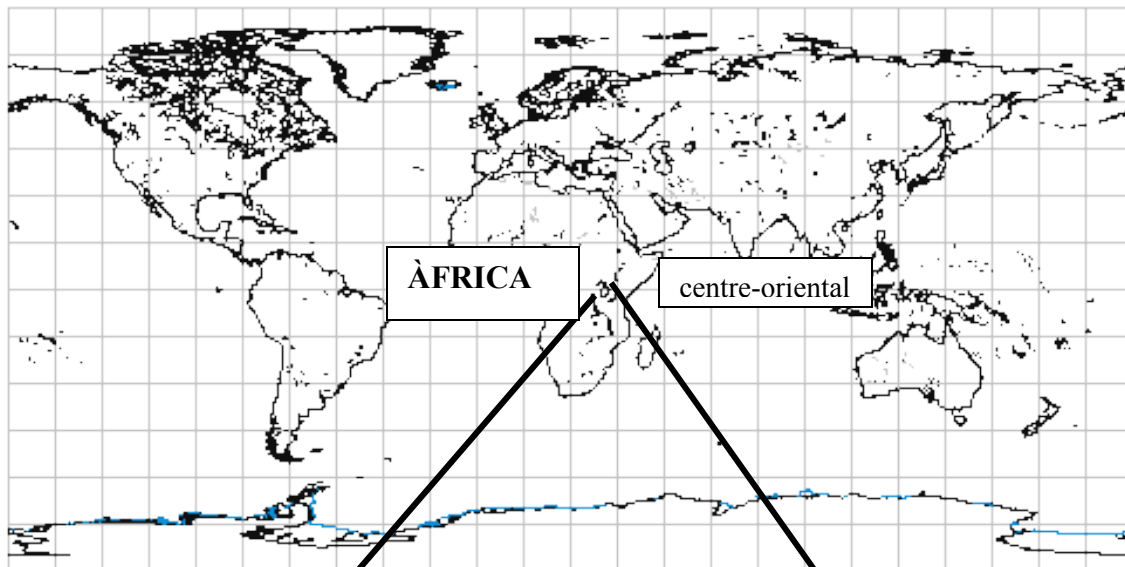
La Geografia es divideix en **física** i **humana**. La primera tracta els aspectes estructurals com el l'univers i el lloc del planeta terra a l'espai, el clima, els vents, el relleu, la hidrografia, la flora i la fauna. La humana, es dedica al estudi de la població – demografia-, els llocs on viu (ruralia, metròpolis) i la seva activitat social, política, econòmica, científica i cultural.

Remarca els **mínims universals** que caracteritzen la persona civilitzada; és a dir, la no practicant d'antropofàgia (canibalisme), d'incest (sexu entre consanguinis) i de pedofília o pederàstia (abús sexual sobre menors d'edat).

Informa sobre el concepte de **raça** i **ètnia**, i col·laborant amb la història, la paleontologia, l'antropologia i tota mena de ciències (filologia, biologia, geologia, física, química) traça el mapa evolutiu de la humanitat des del seu bressol de fa milions d'anys a l'Àfrica.

2. ORÍGEN I EVOLUCIÓ DE LES AGRUPACIONS HUMANES: LES RACES

ÀFRICA

1. Africà **NEGROIDE (negre)**
MONGOLOIDE (groc); i
(Etiòpids, boiximans, nilòtids, bantuïds, etc.)

2. Asiàtic
CAUCASOIDE (blanc)

2.1. Asiàtic del nord

- **MONGOLOIDE (groc); i**
- Americans precolombins:
-del nord;
-del centre; i
-del sud.

2.2. Asiàtic del sud-est

- **CAUCASOIDE (blanc)**
(lapons, europeus, iranians, indis, etc.)
- Continental i insular (filipins, malais, indonesis, etc.)
- Oceànic (polinesis, melanesis, etc.)
- Australià (aborígens australians, etc.)

3. DEMOGRAFIA: CONCEPTES MÉS IMPORTANTS
--

Denominació	Definició	Fórmula
Taxa de natalitat (en ‰)	Mitjana de naixements produïts durant un any per cada mil habitants	$\frac{\text{nombre total de naixements durant un any} \times 1000}{\text{població total}}$
Taxa de mortalitat (en ‰)	Mitjana de morts produïdes durant una any per cada mil habitants	$\frac{\text{nombre total de morts durant un any} \times 1000}{\text{població total}}$
Taxa de creixement vegetatiu (en ‰)	Resultat de restar la taxa de mortalitat de la taxa de natalitat	taxa de natalitat – taxa de mortalitat (pot ser positiva o negativa)
Taxa de fecunditat (en ‰)	Relació entre el nombre de naixements i el nombre de dones en edat de procrear (15-49 anys) (2,1 fills per dona és el valor de reproducció)	$\frac{\text{nombre de naixements durant un any} \times 100}{\text{nombre de dones entre 15 i 49 anys}}$
Saldo migratori (en xifres absolutes o en ‰)	Diferència positiva o negativa entyre el nombre de persones que se'n van d'una regió i el nombre dels que hi arriben	En ‰: $\frac{\text{saldo migratori absolut} \times 1000}{\text{població total}}$
Taxa de creixement	Informa del creixement real d'una regió (positiu o negatiu)	Taxa de creixement vegetatiu \pm saldo migratori (en ‰)
Esperança de vida	Edat de mort mitjana d'una població	

4. LA POBLACIÓ PER SECTORS PROFESSIONALS

1	PRIMARI	Producció de béns	Agricultura, ramaderia, pesca, caça i mineria. Activitats que obtenen productes (primeres matèries) de la naturalesa sense transformar-la.
2	SECUNDARI	Producció de béns	Indústria. Elaboració del producte industrial a partir de primeres matèries. La construcció s'inclou en aquest sector, tot i que a vegades se'l avalua apart.
3	TERCIARI	Producció de serveis	Serveis. Procuren i desenvolupen serveis. Sector molt heterogeni. Exemples: comerç, transport, administració, ensenyament, sanitat, banca, assegurances, administració pública / política, neteja, turisme, vigilància, periodisme.

5. INDICADORS DEL GRAU DE DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC D'UN PAÍS

Serveixen per saber el nivell productiu d'un país i comparar-lo amb d'altres. Són:

1.- Estructura de la població activa

Si més del 50% s'inclou dins del sector primari, es tracta d'un país en via de desenvolupament o pobre (escassa tecnologia, com per exemple: mecanització al camp, ús de abonaments químics, pesticides).

2.- Renda per càpita

En dòlars (\$). La més baixa correspon a països amb alt % de població agrícola.

3.- Producte Interior Brut (PIB)

4.- Consum d'energia per càpita

5.- Índex de natalitat

6.- Índex de mortalitat infantil

7.- Índex de mortalitat

8.- Taxa de creixement vegetatiu

9.- Esperança de vida

10.- Deute extern

6. L'ÍNDEX DE DESENVOLUPAMENT HUMÀ (IDH)

Assenyala el nivell de

- Salut
- Renda
- Educació

Des de 1990 les Nacions Unides elaboren anyalment un indicador que pretén reflectir el grau de desenvolupament global dels països. Parteix de la base de que el concepte de desenvolupament no es pot associar exclusivament a un determinat nivell econòmic, sinó a una concepció més àmplia de la idea de benestar. L'**IDH** és aquest indicador, considera **quatre elements**:

1. L'esperança de vida de la població en anys.
2. L'índex d'alfabetització d'adults (nombre d'adults alfabetitzats per cada 100 habitants).
3. L'índex d'escolarització (% de la població en edat escolar efectivament escolaritzat).
4. El Producte Interior Brut (PIB) per habitant (la distribució teòrica del mateix entre el nombre d'habitants del país, mesurat en dòlars).

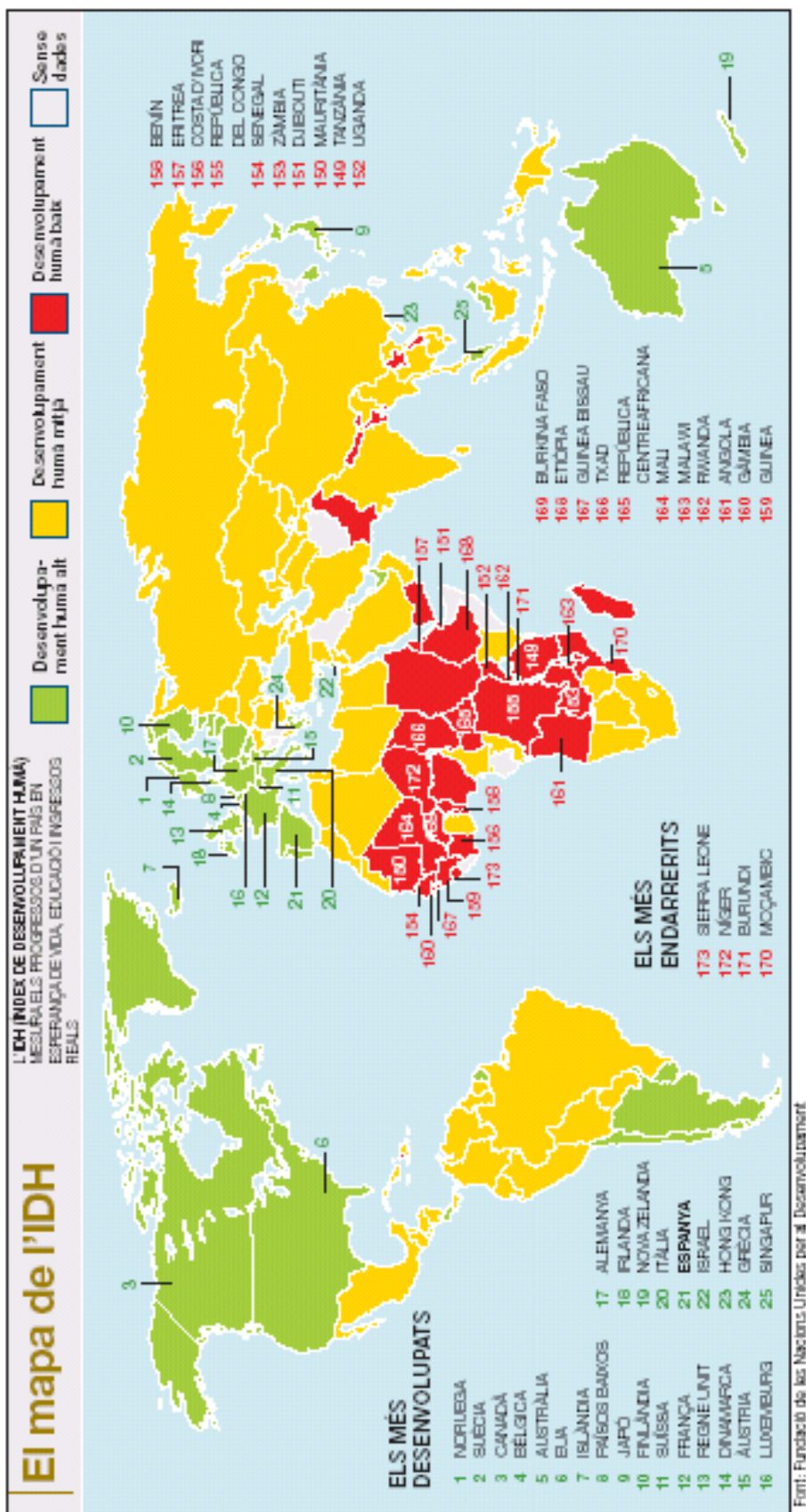
L'IDH es mesura de 0 a 1, essent 0 el valor mínim.

En un futur **serà positiu si**:

- S'eradica la pobresa
- Baixa la natalitat
- Es protegeix el mediambient

IDH d'alguns països el 1998

Posició	País	Índex global	Esperança de vida	Alfabetització d'adults	Escolarització	PIB per habitant
1	CANADÀ	0,960	79	99%	100%	21.459
10	SUÈCIA	0,936	78,3	99%	82%	18.540
11	ESPANYA	0,934	77,6	97,1%	90%	14.324
50	MÈXIC	0,853	72	89,2%	66%	7.384
100	UZBEKISTAN	0,662	67,5	97,2%	73%	2.438
150	MAURITÀNIA	0,335	52,1	36,9%	36%	1.593
175	SERRA LLEONA	0,176	33,6	30,3%	28%	643

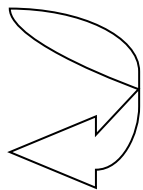
7. EL SISTEMA ECONÒMIC

Concepte

Mecanisme d'organització de l'existència de béns i serveis mitjançant llur producció, distribució i consum amb l'objectiu del benestar col·lectiu i individual.

L'activitat econòmica és la suma de:

1. treball,
 - 1.1. producció
 - 1.2. distribució
2. recursos naturals
3. tecnologia
4. consum

EL CAPITALISME

Concepte

Sistema politicoeconòmic basat en la lliure **economia de mercat**. La propietat dels mitjans de producció és privada, a fi d'obtenir el màxim de benefici. Competència i màrketing són dos factors essencials.

El capitalisme té dues classes socials. Una preeminent, els capitalistes o propietaris dels mitjans de producció (fàbriques i maquinària) i els treballadors que únicament són posseïdors de la seva força de treball. Els capitalistes venen en el mercat els béns i serveis que produeixen, mentre que els treballadors només es poden vendre a si mateixos. Són a efectes pràctics mercaderia amb el mateix valor comptable pels capitalistes que els rebuts de la llum, telèfon o impostos.

Dins del sistema capitalista ja doncs una dialèctica entre **Capital** (empresaris capitalistes, societats, monopolis, banca i en general tota mena d'explotacions (d'explotar, **explotadors**) i **Treball** (treballadors, mà d'obra assalariada, superior en nombre, per subsistir han de vendre's a les explotacions (d'explotar, **explotats**).

L'Estat intervé poc en l'activitat econòmica dins del capitalisme.

Característiques del Capitalisme

1. Mitjans de producció a mans privades.
2. Obtenció de beneficis.
3. Trajectòria històrica.
 - Revolució Industrial – Capitalisme concurrencial
 - Capitalisme monopolista (vers 1870)
 - Colonialisme i imperialisme (paral·lel a l'anterior, fins 1914)
 - Crac de la Borsa de Nova York 1929, augmenta la intervenció de l'Estat
 - Enfrontament amb el comunisme: guerra freda, EUA contra URSS (1945-1991)
 - Neoliberalisme i globalització, hegemonia indiscutida del capitalisme

EUA després de la desfeta de l'URSS (de 1991 ençà).

4. Oposicions: alternatives socialistes, comunistes, col·lectivistes, anarquistes, ecologistes.
5. *Economia de mercat*. Productes i serveis competeixen en funció de l'oferta i la demanda. El màrqueting permet conèixer el futur consum i orientar sobre la necessitat o no de fabricar un producte o facilitar un servei.
6. Productes diversos i canviants per l'ús de tecnologia. També nous mercats i estímul del consum per mitjà la publicitat.

8. VOCABULARI PER ENTENDRE EL DESENVOLUPAMENT DE L'ECONOMIA

Índex de la producció industrial: sèrie de variacions anuals, a preus constants, del component industrial del PIB o producte industrial.

Inflació: elevació continua del nivell general, la qual cosa representa una desvaloració persistent del diner.

Inversió estrangera directa: Fluxos d'inversió d'un país en uns altres fets amb el propòsit de crear empreses o de participar en la gestió empresarial de les empreses de les quals s'adquireix una part del capital.

Producte interior brut (PIB): magnitud bàsica de qualsevol economia que mesura la suma dels valors de la producció final de béns i serveis que produeix la població activa d'un país a l'interior del seu territori durant un període de temps, generalment un any. Es comptabilitza tota la riquesa que es produeix al país: per exemple, les rendes d'una empresa japonesa establerta a Espanya. es comptabilitzen en el PIB espanyol i no pas en el japonès.

Producte interior brut per càpita (PIB per càpita): és el PIB d'un país dividit entre el nombre d'habitants. Com a indicador, dona una dimensió més real del nivell de riquesa, perquè facilita les comparacions entre països en uns termes més exactes. No és igual un determinat PIB produït per sis milions d'habitants que el que produeixen seixanta milions.

Producte Nacional Brut (PNB): és el producte interior d'un país quan se n'ha deduït la part corresponent a les rendes de capitals estrangers que hi ha invertits i s'hi ha sumat la part corresponent als beneficis que produeixen les seves inversions a l'estranger. Així, el valor de les rendes produïdes per la sucursal d'una empresa japonesa instal·lada a Espanya es comptabilitza en el PNB japonès.

Productivitat: relació entre la producció assolida i als recursos utilitzats.

Reconversió industrial: política per mitjà de la qual es tracta d'estimular processos d'adaptació ràpida de la indústria, o donar-los suport, o d'alguns factors de producció, d'un país determinat en unes condicions tècniques o econòmiques modificades sobtadament.

Renda: ingrés corrent de qualsevol procedència que reben les famílies.

Taxa d'atur: proporció que representa la desocupació o l'atur sobre el total de la població activa (ocupada o no).

Valor afegit brut (VAB): diferència entre els ingressos d'una empresa o sector, per la venda dels seus productes i els pagaments fets a unes altres empreses, o sectors, per les adquisicions de primeres matèries, tecnologia o productes intermedis.

Fonts:

- Reelaborat de J. Maluquer de Motes:
Història econòmica de Catalunya segles XIX i XX.
- M. Garcia – C. Gatell. *Nou Temps. Història del món contemporani.*

9. LES PRIORITATS DEL MÓN?

Grups de despeses	Despesa anual (en milions de dòlars dels EUA)
Educació bàsica per a tothom	6.000*
Cosmètics als EUA	8.000
Aigua i sanitat per a tothom	9.000*
Gelats a Europa	11.000
Salut reproductiva per a totes les dones	12.000*
Perfums a Europa i als EUA	12.000
Salut i alimentació bàsica	13.000*
Menjar per als animals domèstics a Europa i als EUA	17.000
Megoci del lleure al Japó	35.000
Cigarretes a Europa	50.000
Begudes alcohòliques a Europa	105.000
Drogues narcòtiques al món	400.000
Despesa militar al món	780.000
<i>*Estimació del cost anual addicional per aconseguir l'accés universal als serveis socials bàsics en tots els països en via de desenvolupament</i>	

Font: Euromonitor 1997; ONU 1997; PNUD, FNUAP i UNICEF 1994; Worldwide Research, Advisory & Business Intelligence Services 1997.

HISTÒRIA

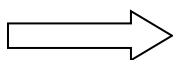

1. MODES DE PRODUCCIÓ

1. Des del principi de la humanitat fins la Revolució Industrial

nom	1.comunism e primitiu	2. asiàtic	3. esclavista	4. feudal
geografia	tot el món	Mesopotàmia Egipte Índia Xina	Grècia Roma	Europa occidental
cronologia	1 milió-7000 ac	7000ac-3000 ac, 476, 1453, 1789	7000 ac-476	476-1789
edats	prehistòria	antiga	antiga	mitjana 476-1453/1492 moderna 1453/1492-1789
societat	agrària revolució agrària 7000 ac	agrària	agrària	agrària
formes polítiques	no hi ha estat ni estructura de poder democràcia assembleària	monarquia aristocràcia despòtica	monarquia república aristocràcia democràcia participativa dictadura	monarquies: <ul style="list-style-type: none"> • preeminencial 476-s.XVII aristocràcia estamental <ul style="list-style-type: none"> • absoluta s.XVIII-1789 aristocràcia cortesana
formes socials	sense classes	estamental (aristocràcia-clergat-poble)	estamental (aristocràcia-clergat-poble)	estamental (aristocràcia-clergat-poble)
formes econòmiques	no hi ha excedent econòmic	propietat dels mitjans de producció: aristocràcia	propietat dels mitjans de producció: aristocràcia	propietat dels mitjans de producció: aristocràcia
formes artístiques	prehistòric	antiguitat	clàssic	Romànic i Gòtic medievals Renaixement, Barroc i Rococó moderns

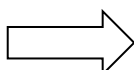
476

conquesta de Roma 1453 conquesta de Constantinoble 1492 descobriment d'Amèrica

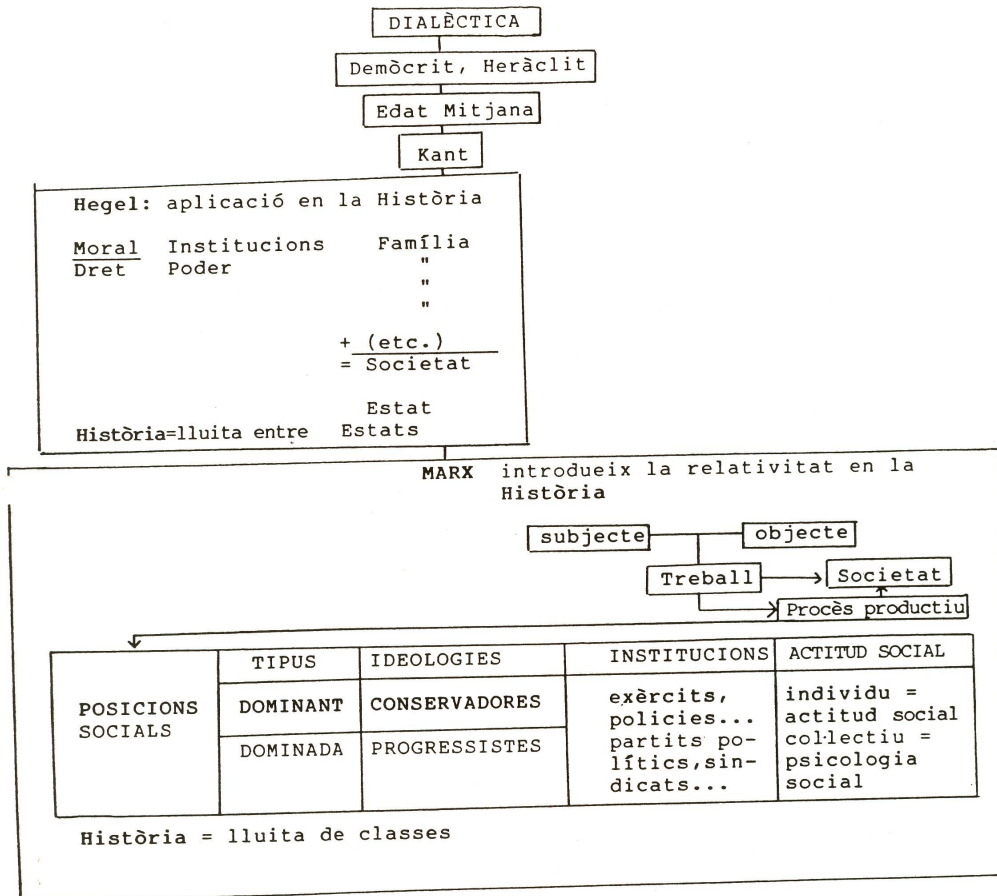
2. Les societats industrialitzades i de serveis: el món contemporani

nom	5. capitalista	6. socialista	7.comunista (mai no ha existit)
geografia	primer món	segon món	món
cronologia	1789	1917	
edats	contemporània	contemporània	
societat	industrial primera revolució industrial 1760	industrial	
formes polítiques	monarquia república democràcia formal	república democràcia popular	desaparició de l'estat
formes socials	classista (burguesia- proletariat)	proletària	no classista
formes econòmiques	propietat dels mitjans de producció: burguesia	propietat dels mitjans de producció: proletariat	propietat dels mitjans de producció: col·lectiva
formes artístiques	Impressionisme	realisme socialista	

1789 revolució francesa 1917 revolució soviètica 1991 dissolució de l'URSS

ESQUEMA MARXISTA QUE EXPLICA EL QUÈ ÉS D'ESQUERRES I EL QUÈ ÉS DE DRETES

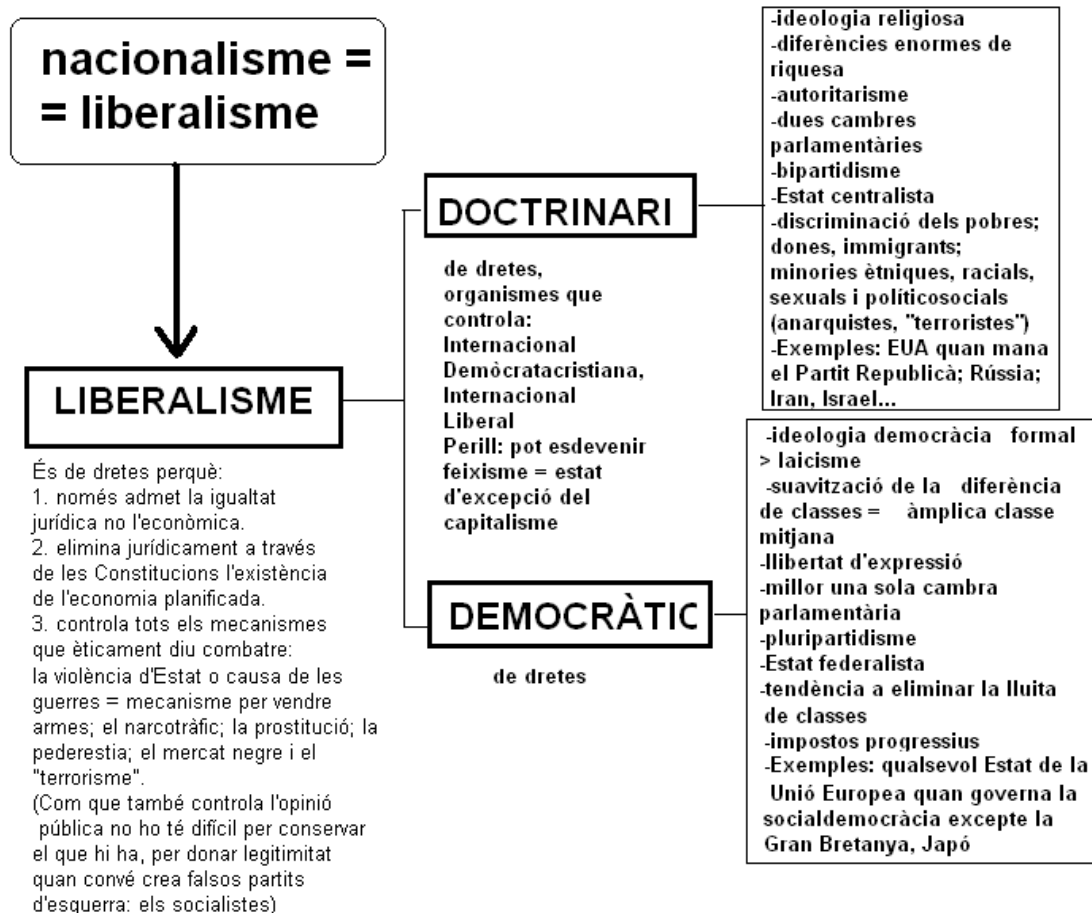

(Font: UB, elaborat JMA,1996)

Comentari

Això és una interpretació del pensament-pràxi marxista, suposo que tant el professor que me'l va ensenyar com jo mateix encara som conscients de la modèstia de la nostra tasca i encara més, si Lenin fos viu (va morir el 1924 i amb ell la Revolució Soviètica), segurament ens corregiria. No em puc plantejar que Marx no sigui encara el més gran dels filòsofs, per tant el seus textos són axiomàtics alhora d'entendre les claus del present (31 / agost / 2006).

ESQUEMA QUE EXPLICA EL QUÈ ÉS DE DRETES

31 / agost / 2006

2. ELS TRES PODERS: LEGISLATIU, EXECUTIU I JUDICIAL

Origen

La divisió o separació de poders es contraposa al sistema polític de l'Antic Règim, en el què els tres estaven units en la persona del rei. Locke i Montesquieu (s. XVII) van ser els teoritzadors d'aquest sistema d'organització política en el què el poble és el dipositari de la sobirania i mitjançant el sufragi elegix als representants que exerceixen aquestes funcions o poders.

Concepte

La sobirania és administrada pel poder dividit en institucions per encàrrec del poble. La divisió de poders és un principi d'organització de l'Estat de dret contemporani autoanomenat democràtic, en el qual –com s'ha vist- la sobirania pertany al conjunt de la ciutadania.

Aquest principi polític o administratiu dóna lloc a la separació del poder en institucions o tanmateix poders, són el **legislatiu**, l'**executiu** i el **judicial**. Són independents, però amb espais d'interdependència: cap poder pot afectar els trets essencials de l'àmbit funcional d'un altre, privant-lo d'aquest.

3. LA DIVISIÓ DE PODERS

PODER LEGISLATIU

Sol dependre dels parlaments on es reuneixen els representants escollits per **sufragi universal** (en eleccions democràtiques).

Els parlaments:

1.- Poden estar formats per una o més cambres. Quan hi ha dues, els sistema acostuna a funcionar a base d'una baixa o **congrés** que té més protagonisme i sol aplegar tots els treballs i debats de bon principi i defineix l'activitat parlamentària amb molt més protagonisme que el **senat**, o cambra alta, que és una mena de filtre o de segona discussió de les lleis, i allarga temporalment llur aprovació, dóna un toc conservador a la tasca parlamentària. Exemples:

- Unió Europea: Parlament d'Estrasburg, augmenta dia a dia les seves atribucions en la construcció de la unitat política, l'econòmica l'ha precedit. El repte actual és l'elaboració de la Constitució de l'UE.
- Parlament de Catalunya, Corts Valencianes, Parlament de les Illes Balears.
- Corts Espanyoles, òrgan que aplega el Congrés dels Diputats i el Senat, dos parlaments de l'Estat espanyol. Durant la II^a República (1931-39) només havia una cambra.
- França: l'Assemblea Nacional o cambra baixa, parlament dels diputats, considerada una accelerador de la vida política; mentre el Senat seria el fre de moltes iniciatives.
- Gran Bretanya: cambra dels comuns o baixa i cambra dels lords o alta.
- Alemanya: Bundestag, cambra baixa; Bundesrat, cambra alta, s'ocupa a diferència de les altres del govern federal o dels länder.
- A l'antiga Unió Soviètica, la mateixa paraula *soviet* vol dir *assemblea* o parlament.

2.- Funcions: **redacten i aproven les lleis.**

PODER EXECUTIU

És encarregat pels parlaments a un **govern** presidit per un **primer ministre** (denominat també cap de govern). Els ministres del govern són nomenats pel cap. Els governs acostumen a tenir **iniciativa parlamentària**: fan propostes de llei al parlament i si són aprovades, les posen en pràctica i en vigilen el compliment.

Sinònims: gabinet, executiu.

PODER JUDICIAL

Format pels jutges, encarregats de resoldre els conflictes entre la ciutadania, les institucions i qualsevol persona física o jurídica. Tant entre ciutadans com en les relacions entre aquests i l'Estat o altres organismes. Sanciona o castiga els incompliments de les lleis aprovades pel parlament.

És l'únic poder administrat per persones no elegides pel conjunt de la ciutadania, atès el caràcter professional de la seva feina: advocacia. No obstant, els membres dels alts tribunals (Suprem, Constitucional, Superior de Justícia de Catalunya) són elegits directament a través dels parlaments i governs

Catalunya

La Generalitat representa la forma de govern dins de l'Estat. Regulada per l'Estatut d'Autonomia, està formada pel Parlament de Catalunya, el Consell Executiu format i presidit pel President de la Generalitat i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

Apèndix: poder econòmic, poder mediàtic i poder polític

S'ha repetit molt, i durant molt de temps, que la premsa –o la informació en un sentit més ampli– era el quart poder. Es deia això per a oposar-la als tres poders tradicionals definits per Montesquieu, i es precisava: la premsa és el poder que té com a missió cívica jutjar i calibrar el funcionament dels altres tres.

Però la premsa, els media, la informació ¿constitueixen encara el quart poder? En la pràctica es dona, cada vegada més, una mena de confusió entre els media dominants i el poder (en tot cas el poder polític) i això fa que no compleixin la funció de “quart poder”.

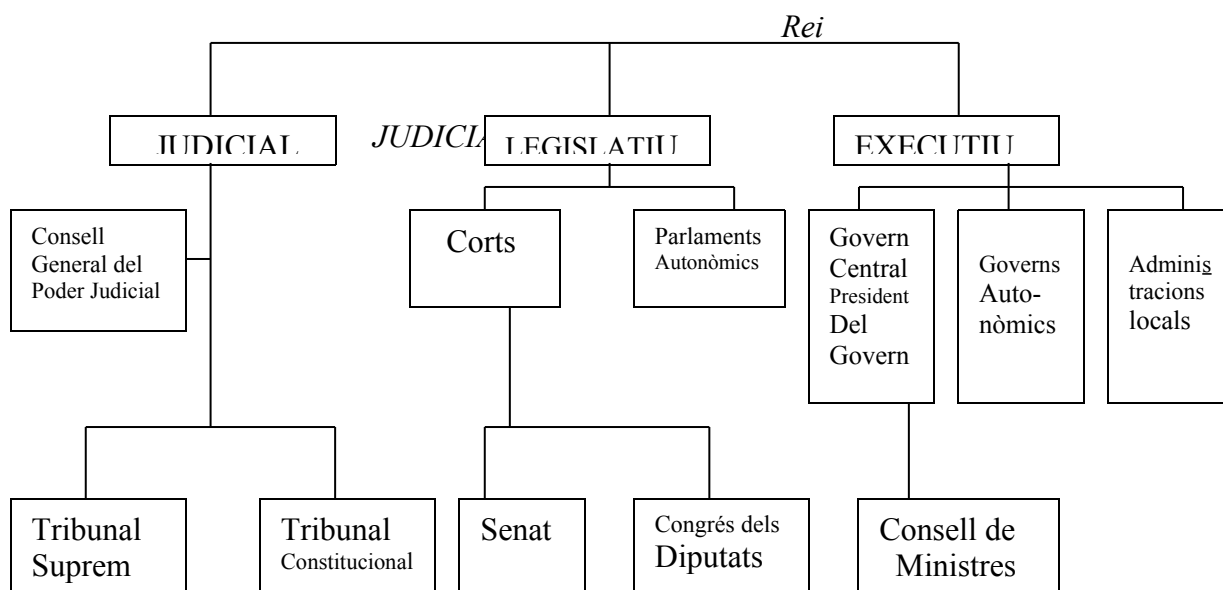
D'altra banda, hom pot preguntar-se quins són realment els tres poders. Ja s'aprecia que no són precisament els de la classificació tradicional: legislatiu, executiu, judicial. El primer de tots els poders és el poder econòmic. I el segon certament és el poder mediàtic. De forma que que el poder polític queda relegat a una tercera posició.

Ignacio Ramonet. *La tiranía de la comunicación*. Ed. Debate, Madrid, 1998, pàgs. 31-32. (Traducció i subratllat JMA).

Cal reflexionar sobre la ingenuïtat que creuer's la doctrina democràtica liberal que assenta el seu sistema en una única igualtat, la jurídica. Sense la igualtat econòmica mai no es podrà construir una democràcia real.

També recordar aforismes com el que diu que el poder corromp, però el poder absolut corromp absolutament. El que parla de que tots som iguals, però que hi ha que són més iguals que els altres. O el que dona notícia dels *primus inter pares*, primers entre iguals.

4. SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL (segons la Constitució de 1978)

RESUM DE DRETS CONSTITUCIONALS

DRETS INDIVIDUALS

A la vida i a la integritat física i moral. La tortura i la pena de mort estan abolides.

A la llibertat de pensament, religió i culte.

A la llibertat i seguretat. Només es pot privar de llibertat algú en el casos fixats per la llei.

A l'honor i la intimitat personal i familiar. Quedan garantits la inviolabilitat del domicili i el secret de les comunicacions.

A la lliure elecció de residència.

DRETS POLÍTICS

La lliure expressió de pensament i opinions per qualsevol mitjà.

Les llibertats de reunió, manifestació i associació.

La participació política, elegint els representants o podent ser elegit.

La lliure sindicació i el dret a vaga per als treballadors.

DRETS SOCIALS

L'educació, gratuïta als nivells obligatoris i l'accés a la cultura.

La protecció de la salut.

El gaudi del mediambient adequat.

El treball.

El gaudi d'un habitatge digne.

La protecció de la família.

La protecció de la infància.

5. QUADRE COMPARATIU DE LES CONSTITUCIONS ESPANYOLES

	1812 (19.3.12 al 4.5.14)	1837 (18.6.37 al 13.5.45)	1845 (23.5.45 al 5.6.69)	1869 (5.6.69 al 17.7.73)	1876 (30.6.76 al 13.9.23)	1931 (9.12.31 al 1.4.39)	1978 (6.12.78)
Principis polítics	Règim liberal. Sobirania nacional. Monarquia constitucional (predomini de les Corts) Separació de poders incompleta. Confessionalitat catòlica (prohibició de la resta de religions). Igualtat jurídica i fiscal.	Règim liberal. Sobirania nacional (en realitat compartida). La resta de principis com el 1812.	Règim liberal doctrinari: Corts i rei. Monarquia constitucional (preponderància de la monarquia). La resta de principis com el 1812.	Règim liberal democràtic. <i>Sobirania nacional.</i> Monarquia constitucional (preponderància de les Corts). Aconfessionalitat (llibertat religiosa). L'Estat s'obliga al manteniment del clergat. Descentralització.	Règim liberal doctrinari. <i>Sobirania compartida</i> (preponderància del monarca). Confessionalitat catòlica (es permeten altres cultes en privat). La seva redacció és confusa de manera conscient.	Règim liberal democràtic (igualtat total davant la llei). Sobirania popular. República parlamentària. Estat aconfessional (llibertat religiosa). Reconeixement de les autonomies regionals. Possibilitat de socialització per utilitat pública	Règim liberal democràtic. Sobirania popular. Monarquia parlamentària. Estat aconfessional (cooperació amb l'Església Catòlica i resta de religions). Estat de les Autonomies. La seva redacció és confusa i deixa problemes sense resoldre.
Prefectura de l'Estat	Rei: inviolabilitat, iniciativa legislativa. Designa i separa als secretaris d'Estat. Dreta a vetar una llei durant dos anys. Dret a la presentació de bisbes.	Rei: convoca i dissol les Corts. <i>Dret a veto</i> il·limitat d'una llei. Designa els senadors. La resta de prerrogatives com en la de 1812.	Rei: convoca i dissol les Corts. La resta de prerrogatives com en la de 1837.	Rei: pot dissoldre les Corts una vegada per legislatura. La resta de prerrogatives com en les anteriors.	Rei: convoca i dissol les Corts a voluntat. Massa poder reial. <i>Dret a veto</i> una vegada per legislatura. Nomina cap de govern per a que aquest realitzi les decisions. La resta de prerrogatives com en les anteriors.	President elegit per diputats i compromissaris (pot ser destituït pel Congrés). El seu mandat dura set anys) Nomina el cap del govern que prèviament gaudeix de la confiança del Congrés.	Rei: inviolable (no pot ser dut a judici) Anomena al president del govern prèvia proposta a les Corts i acceptació del Congrés. Anomena i separa els ministres a proposta del seu president.

Poder Executiu	Resideix en el rei, que l'exerceix mitjançant de Secretaris d'Estat, que avalen (legitimen amb llur firma) les ordres reials de les quals en són responsables davant les Corts. No poden ser diputats.	Resideix en el rei. Els ministres poden ser diputats, exercint les mateixes funcions que en la de 1812.	Igual que en la de 1837.	Igual que en la constitució anterior.	El govern ha de comptar amb la confiança del rei i de les Corts. La resta com en l'anterior.	Resideix en el Consell de Ministres dirigit pel seu president. Cada ministre avala les ordres del president.	Resideix en el govern dirigit pel seu president. Cada ministre avala les ordres reials. Ha de gaudir de la confiança del Congrés.
Poder legislatiu	Una sola Cambra. Iniciativa legislativa i control del govern. Elegida per sufragi universal masculí. Són elegibles quins posseeixen una determinada renda procedent de béns arrels. Elecció en quatre graus (directe el primer i indirecta els restants).	Dues cambres: Congrés per sufragi restringit i censatari (són electors els qui paguen uns determinats impostos directes i elegibles, els qui posseeixen una determinada renda: només voten el 4,3% de la població) i Senat anomenat pel rei entre l'aristocràcia presentada en ternes.	Dues cambres: Congrés per sufragi més restringit i censatari que en l'anterior a l'augmenta el mínim d'impostos exigibles (només vota el 0,8%) i el Senat vitalici designat pel rei entre l'aristocràcia.	Dues cambres: Congrés per sufragi universal masculí i directe i el Senat per sufragi indirecte i censatari (per ser elegible s'ha de pertànyer a l'élite de les armes, clergat, administració, cultura o riquesa.) Capacitat d'interpretar l'executiu i de moció de censura.	Dues cambres: Congrés censatari i restringit (només vota el 2,1% de la població.) Senat vitalici elegit en la seva meitat pel rei entre l'aristocràcia i la resta pels majors contribuents.	Una cambra: Congrés per sufragi universal, igual (dones i homes) i directe (vota el 55% de la població). Iniciativa legislativa i control del govern. Inviolabilitat dels diputats o parlamentaris.	Dues cambres: Congrés i Senat per sufragi universal, igual i directe (vota més del 55%). Iniciativa legislativa. Capacitat d'interpretació, moció de censura i qüestió de confiança. Inviolabilitat de diputats i senadors.
Poder Judicial	Jutja i aplica les lleis. Garanties processals. Jutges inamovibles de designació reial.	<i>Judicis per jurats</i> per a delictes d'impremta. Resta de funcions, com en l'anterior.	Es limita l'autonomia dels jutges. No hi ha judicis per jurats. Resta de funcions, com en l'anterior.	Major independència dels jutges (la meitat per oposició i la resta designats pel rei, que controla l'ascens escoltat el Consell d'Estat). <i>Judicis per jurats</i> per a delictes polítics.	Igual que en l'anterior, però no hi ha judicis per jurats.	Unitat jurisdiccional. Total independència dels jutges. <i>Judicis per jurats</i> .	Unitat jurisdiccional. Total independència dels jutges. <i>Judicis per jurats</i> . Consell General del Poder Judicial.

Règim local	Diputacions provincials i ajuntaments elegits per sufragi universal masculí indirecte. <i>Centralització</i> (el governador és tanmateix president de la Diputació designat pel rei).	Diputacions i ajuntaments elegits per sufragi censatari restringit. Resta, com en l'anterior.	Els alcaldes dels municipis de més de dos mil habitants són elegits pel govern. Resta, com en l'anterior.	<i>Descentralització</i> (ajuntaments i diputacions tenen una gran autonomia, àdhuc per fixar llur impostos). Sufragi universal masculí.	Repeteix la regulació anterior, però de fet és desvirtuada per la nova llei electoral, censatària i es pot qualificar de centralista. El govern interfereix en diputacions i ajuntaments.	Autonomia municipal. Regidors elegits per sufragi universal, igual i directe, que elegeixen l'alcalde.	Similar a la de 1931.
Drets individual	"Habeas corpus" (les detencions necessiten manament judicial i presentació immediata davant el jutge). Llibertat limitada d'imprensa (amb excepció dels llibres de temes religiosos). Inviolabilitat del domicili. Protecció a la propietat privada.	Similar a la de 1812.	Similars drets a les de les anteriors, però regulats per lleis posteriors que els limites de fet.	"Habeas corpus". Inviolabilitat del domicili i correspondència. a. Llibertat d'expressió, reunió i associació (no hi ha censura ni dipòsit previ). Tots aquests drets són garantits judicialment.	Restricció de les llibertats constitucionals per mitjà de lleis posteriors (imprensa, reunió i associació) que o bé retreuen llur entrada en vigor o bé limiten el text constitucional.	Garantia jurídica de tots els drets fonamentals recollits en la Constitució de 1869 (control del Tribunal de Garanties Constitucionals). Possibilitat de divorci.	Similars drets als de la Constitució de 1931. Tribunal Constitucional. Defensor del Poble.

(DICCIONARIO DE TÉRMINOS BÁSICOS PARA LA HISTORIA. Abos Santabárbara, A. L.; Marco Martínez, A., Ed. Alhambra, Madrid, 1983. Trad. JMA)

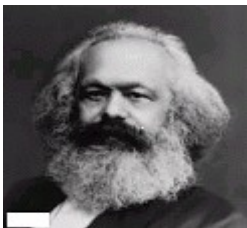
6. ELS PARTITS POLÍTICS A LA CATALUNYA AUTONÒMICA

A fi de saber interpretar les dades i identificar les sigles.

- **ERC**: Esquerra Republicana de Catalunya (partit fundat pel president Macià el 1931). Sobiranista.
- **PSUC**: Partit Socialista Unificat de Catalunya. De tendència comunista, va sorgir el 1936. El 1983 se n'escindí el Partit Comunista de Catalunya (PCC). El 1987 el PSUC, el PCC, l'Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra i Els Verds (que agrupa diverses tendències ecologistes) van constituir Iniciativa per Catalunya (IC), que mantenia relacions ideològiques amb el PCE (Partido Comunista Español) i Izquierda Unida. El 1999 d'IC se n'escindí el PSUC Viu que formà amb el PCC Esquerra Unida i Alternativa (EUA), vinculada ideològicament a Izquierda Unida, de la què s'en separà anteriorment IC. Ara formen aliança electoral Iniciativa per Catalunya-Verds i Esquerra Unida i Alternativa (**ICV-EUA**).
- **MSC**: Moviment Socialista Català, que s'agrupava amb uns altres partits de caràcter socialista fins que al 1978 es va establir el **Partit Socialista Català (PSC-PSOE)**.
- **FNC**: Front Nacional de Catalunya, desaparegut en la transició.
- **CiU**: Coalició formada per Convergència Democràtica de Catalunya (1975) i Unió Democràtica de Catalunya (1931).
- **UCD**: Unión del Centro Democrático, partit creat per Suárez el 1977 que el 1982 es va anomenar **CDS** (Centro Democrático y Social). A Catalunya el 1979 s'anomenava **CC** (Centristes de Catalunya-UDC).
- **AP**: Alianza Popular, partit fundat per Manuel Fraga el 1976. Des del 1989 va passar a anomenar-se **PP**, Partido Popular, i el 1996 va assolir el poder estatal amb Aznar. A Catalunya és el **PPC**.
- **PSA**: Partido Socialista Andaluz, a Catalunya, que només va obtenir dos diputats a les eleccions del 1980.

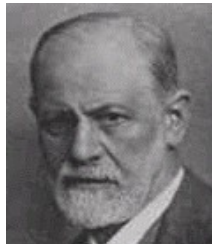
7. ELS QUATRE PERSONES CLAU DEL MÓN CONTEMPORANI

FILOSOFIA
HISTÒRIA
GEOGRAFIA
ECONOMIA
DRET
POLÍTICA
PEDAGOGIA
FILOLOGIA
BELLES

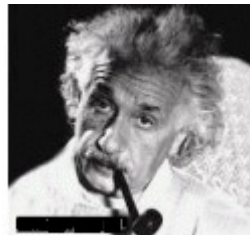
Karl MARX
1818-1883
filòsof

PSIQUIATRIA
PSICOLOGIA
MEDICINA

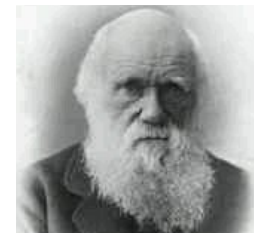
Sigmund FREUD
1856 – 1939
psiquiatre

FÍSICA
QUÍMICA
MATEMÀTIQUES
FARMÀCIA
ENGINYERIA
INFORMÀTICA

Albert EINSTEIN
1879-1955
físic

BIOLOGIA
GEOLOGIA
ECOLOGIA

Charles DARWIN
1809 – 1882
naturalista

8. LA TEORIA DELS QUATRE MÓN

1.- De 1789 (Revolució Francesa) a 1991 (desaparició de la Unió Soviètica)

En el món de les Ciències Socials, i en particular per a la Geografia fins la descomposició definitiva del comunisme postestalinista, la teoria dels quatre món era la següent:

(1r) Primer Món

Països desenvolupats, els cinc més rics del món:

1. EUA;
2. Japó;
3. Alemanya;
4. Canadà;
5. França;
6. Itàlia; i
7. Gran Bretanya

Són els G-7, avui G-7 + 1 (Rússia, no és ric, però sí poderós)

També: Austràlia, Nova Zelanda, la minoria blanca de la Unió Sud-africana, els israelians d'ètnia jueva, els països de la Unió Europea no inclosos més amunt. Els petits països com Suïssa, Mònaco, República San Marino, Ciutat del Vaticà, Andorra, Litchestein. Tanmateix els paradisos fiscals.

(2n) Segon món

Països socialistes. De socialisme real, marxistes leninistes, de partit únic comunista: URSS, Polònia, Txecoslovàquia, Hongria, Romania, Bulgària, RD Alemanya, Albània, Corea del Nord, Vietnam, Cambotja, Laos, Cuba, la República Popular de la Xina.

(3r) Tercer món

Països en via de desenvolupament o pobres. Àfrica subsahariana, part de subcontinent asiàtic (Bangla Desh, la Índia, Birmània), països llatinoamericans i civilitzacions aborígens d'antics països colonitzats (per ex. Austràlia, Canadà).

(4t) Quart món

Borses de pobresa dels països desenvolupats, Col·lectius de marginats, pidolaires, malalts mentals, aturats de llarga durada, immigració il·legal, drogaaddictes, prostitució, gent gran amb pensions minses, homosexuals, sectors específics de dones, infants del carrer, alcohòlics, rodmons.

Casos particulars

Països àrabs productors de petroli amb un nivell de riquesa molt alt, però un baix índex de desenvolupament humà. Manca de respecte als drets humans, marginació de la dona.

Els tigres asiàtics: Corea el Sud, Tailàndia, Singapur, Hong-Kong, Taiwan (República de la Xina nacionalista de la illa de Formosa).

Països amb una certa classe mitjana: Xile, Argentina

2.- De 1991 (desaparició de la Unió Soviètica) fins ara (inicis s. XXI)

(1r) Primer Món

Països desenvolupats, els cinc més rics del món:

1. EUA;
2. Japó;
3. Alemanya;
4. Canadà;
5. França;
6. Itàlia; i
7. Gran Bretanya

Són els G-7, avui G-7 + 1 (Rússia, no és ric, però sí poderós)

També: Austràlia, Nova Zelanda, la minoria blanca de la Unió Sud-africana, els israelians d'ètnia jueva, els països de la Unió Europea no inclosos més amunt. Els petits països com Suïssa, Mònaco, República San Marino, Ciutat del Vaticà, Andorra, Litchestein. Tanmateix els paradisos fiscals.

(2n) Segon Món

Desapareguts els països de socialisme real, tot i subsistint importants excepcions com la República Popular de la Xina, Vietnam, Laos, Cambotja i Cuba. Avui hom pensa que els països àrabs productors de petroli (Aràbia, Iran, Iraq, Kuwait, Brunei, Emirats Àrabs Units, etc.) Juntament amb països del subcontinent asiàtic com Pakistan i La Índia. Més les antigues repúbliques islàmiques que formaven la geografia del sud de la URSS. També països llatinoamericans amb una classe mitjana important, com Xile, la República Argentina, Veneçuela, Mèxic, Uruguai, Brasil, etc.

En definitiva són nacions que han superat la pobresa però que no es poden adscriure al món desenvolupat. Amb importants contradiccions a nivell socioeconòmic. Com un extraordinari desenvolupament material contrastat amb una total manca de respecte als drets humans, marginació de la dona (és el cas de les monarquies del golf de Pèrsic). O el contrari, un nivell democràtic, social i cultural desenvolupat, contrastat amb pràctiques corruptes (narcotràfic colombià, privatitzacions salvatges i frau generalitzat a l'Argentina...).

És important remarcar que no hi ha xoc de civilitzacions, ans el contrari el problema de l'integrisme àrab és menor si es compara amb l'absoluta depauperació per la que passa el tercer món. Són països en la transició al capitalisme occidental, per tant es mostren gelosos i imiten el desenvolupament europeu des del s. XVIII. Es troben doncs en una fase de domini del sector secundari (indústria) que comença a eliminar el primari (agricultura) i dóna una atenció creixent al terciari (serveis).

S'incorporen a aquesta casuística els antics països de socialisme real. Exemples són Rússia, Ucraïna, Polònia. Estats amb problemes medi ambientals molt seriosos i existència de màfies criminals molt nombroses que desajusten la vida social i política, provocant una radical desconfiança de la població vers els seus polítics i homes d'empresa en general. Són nacions que exporten crim organitzat, prostitució, tràfic d'armes, drogues, persones, àdhuc poden posar a mans de grups terroristes armes de destrucció massiva (nuclears, químiques, etc.).

(3r) Tercer Món

Avui és gairebé en exclusiva l'Àfrica subsahariana. És el femer del món. Enregistra les quotes d'IDH més baixes del món. Hi ha gana, mort per inanició, malaltia endèmiques i pandèmiques com la SIDA. Pateixen la xacra dels quatre genets de l'apocalipsi: la gana, la pesta, la guerra i la mort.

(4t) Quart món

Borses de pobresa dels països desenvolupats. Col·lectius de marginats, pidolaires, malalts mentals, aturats de llarga durada, immigració il·legal, drogaaddictes, prostitució, gent gran amb pensions minses, homosexuals, sectors específics de dones. Això no ha variat substancialment; és també –per ampliar– el que Marx nomenava com a *lumpen proletariat*; és a dir, proletariat en parracs. És un estrat social al servei dels poderosos manta de vegada, formen la petita delinqüència, els pinxos i tota mena de púrria. Amb un nivell cultural totalment infra, la seva debilitat i indefensió front a les agressions del sistema capitalista, els fa vulnerables. I manta de vegades farceixen les fileres dels moviments feixistes, racistes o simplement xenòfobs. Són la principal causa de la percepció de la inseguretat ciutadana que percep la classe mitjana; no obstant el mal que infligeixen a la societat és infinitament menor que el provocat per estafadors de coll blanc i els grans corruptors, instal·lats parasitàriament a les estructures funcionaries de l'estat i als consells d'administració de les grans empreses.

9. LES INGESTES APLICADES A LA TEORIA SOCIAL O EL CONCEPTE DE FELICITAT

Tothom per funcionar a la vida diària ha de fer tres ingestes, segons la psicologia clàssica:

1ª INGESTA: EL MENJAR

De tres a cinc àpats al dia permeten a la persona mantenir un estat saludable. El plaer de menjar forma part de la felicitat quotidiana i és un dret de l'individu posseït només néixer.

2ª INGESTA: EL DORMIR

De sis a vuit hores diàries de son cal tenir per mantenir un aspecte saludable, físicament i mental. El subconscient, moltes vegades a partir de somnis i malsons, forma una mena de negatiu fotogràfic de la nostra vida conscient; i ens prepara per assaborir la felicitat durant les hores de vigília.

3ª INGESTA: L'ESTIMAR

No té una freqüència horària, és una ingesta necessària i la seva manca pot escurçar la vida produint depressions i infelicitat suprema. A la infància s'aboca primer a la mare, després al pare, més endavant als germans. Durant l'adolescència comença la cerimònia de l'aparellament, a partir del valor absolut de l'amistat i la relativització dels amors familiars. L'amor de parella emocional i sexual es concreta a l'edat adulta, a partir dels 18 anys i no té data de caducitat.

Per descomptat, es pot viure sense sexe. Opcions religioses, manteniment de les virginitats fins el matrimoni. Inclús hi ha mutilacions salvatges com l'ablació de certes incultures musulmanes que arriben a anorrear el sexe de les dones. Però, en qualsevol cas, renunciar al sexe sempre és una opció perillosa per la salut física i mental, adesiara l'assoliment de la felicitat completa.

La felicitat completa uneix les tres ingestes interiors.

No hi ha res fora d'aquestes, tot i que els valors occidentals (juevocristians) acostumen a sacralitzar el dolor com un camí necessari vers la vida eterna.

Tanmateix el **TREBALL** no és més que una relació que manté l'ésser humà amb la natura per aconseguir la fita darrera de les tres ingestes anotades, combinades i sense ordre de jerarquia.

La saviesa

Consisteix en intentar aplicar la ingesta número 3, l'estimar, a les vuit o menys hores de treball que de mitjana necessita la persona. Per això és important la vocació professional. La qual, independentment i relativa del valor dels diners que ens guanyem amb la nostra feina, esdevé el factor clau per ser feliç a la feina.

D'aquesta manera es tanca el cicle de les 24 hores del dia; 8 hores per dormir, 8 hores per treballar (essent feliç al fer-ho); i 8 hores per l'oci.

LA FELICITAT SERIA LA SUMA EQUILIBRADA, DINÀMICA I SEMPRE RENOVADA DE TOTS AQUESTS CONCEPTES, APLICADA A LA PERSONA EN QUALSEVOL INSTANT DE LA SEVA VIDA.

10. LES REVOLUCIONS

1ª LA REVOLUCIÓ FRANCESA

Cronologia:

1789 - 1799

Referent filosòfic:

Jean-Jacques Rousseau

Artífex:

Maximilien ROBESPIERRE (1758-1794)

Extensió:

1799 – 1815

Artífex:

Napoleó BONAPARTE (1769-1821)

2ª LA REVOLUCIÓ SOVIÈTICA

Cronologia:

1917 - 1924

Referent filosòfic:

Karl Marx / Friedrich Engels

Artífex:

Vladimir Illich LENIN (1870-1924)

Extensió:

1924 – 1991

Artífex:

Iósiv Visariónovich Dzhugachvili STALIN (1879-1953)

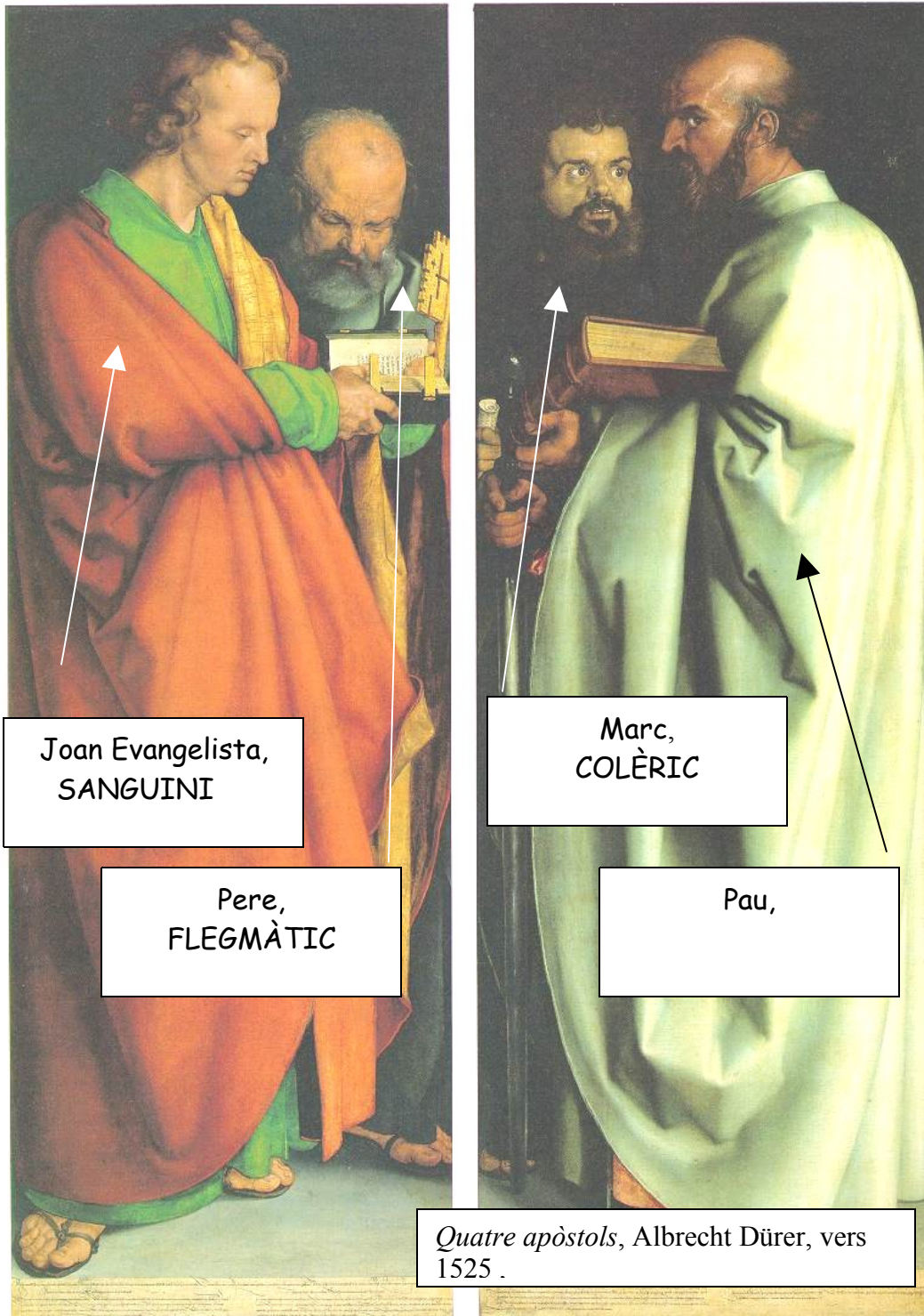

11. ELS QUATRE GENETS DE L'APOCALIPSI

A la Bíblia, són elements de les escenes del Judici Final descrits a l'Apocalipsi. En el capítol 6 de la seva visió apocalíptica del propòsit de déu, sant Joan Evangelista descriu quatre cavalls muntats, els seus genets simbolitzen la PESTA (el del cavall blanc), la GUERRA (el del cavall roig), la FAM (el del cavall negre) i la MORT (el del cavall verdós). Els cavalls i llurs genets han aparegut amb freqüència en les obres d'art, i han arribat a convertir-se en un símbol dels mals d'aquest món. Una mostra és aquesta imatge retocada de Mijàilovich o la xilografia de l'*Apocalipsi* d'Albrecht Dürer.

12. ELS QUATRE TEMPERAMENTS

Si bé, la intenció de l'artista va ser simbolitzar les quatre formes fonamentals de viure l'experiència religiosa. Amb els precedents d'Aristòtil (384-322aC), les aportacions racionalistes de sant Tomàs (1225-1274), pare de la filosofia cristiana; i les aportacions des del Renaixement fins ara, usen aquests temperaments, caràcters o humors per intentar entendre una mica la complexitat de la persona.

Amb S. Freud (1856 – 1939, psiquiatre), al caràcter humà se li descobrí el subconscient i el valor de la vida sexual. Dividí les depressions psicològiques en exògenes (d'origen conegut) i endògenes (d'arrel ignorada).

També hom pot parlar de tipus:

1. **cooperatiu;**
2. **competitiu;**
3. **evasiu; i**
4. **submís**

Cloenda: parafrasejant K. Marx (1818-1883 filòsof :‘*hi ha un sexe humà i un sexe no humà*’); hi ha un temperament **humà** i un **no-humà**. Aquest darrer és propi de les **no-persones** que quan viuen en sistemes obsolets (prehistòrics, esclavistes, feudals) o madurs (capitalistes), generen la pesta, la guerra, la fam i la mort.

Tot fa pensar tanmateix en la persona en llibertat producte de la justícia, la igualtat (econòmica i social), la salut, la riquesa i la fraternitat (individual i col·lectiva). **Persona en llibertat** auto-organitzada en una societat d'acord amb els principis de l'ecologia i del treball responsable. Essent una forma de cooperar clau el **sindicat**: expressió de la unió del major nombre, la classe treballadora; la major fi, el comunisme col·lectivista; i la major pràctica: l'**anarquisme**.

13. QUATRE PERSONES I LA RELIGIÓ

1.- Creient

En diversos (politeista) o un **déu** (monoteista: cristià, jueu, musulmà, hinduista, budista, etc.). Amb totes les sectes, tenit en compte que cada persona creient pensa lògicament que la seva religió és la veritat mentre que la d'altri és falsa o equivocada, pròpia de *secta* i manipulada per *sectaris*.

Pràctiques associades metafísiques: devoció, beateria, santedat, miracles, màgia, superstició, astrologia, misses, clericalisme, fe.

Exemples de directors espirituals: capellà catòlic, pastor protestant, imam musulmà, monjo budista.

Relacionats: satanisme, exorcisme, aquelarres, bruixeria.

Altres inclosos: maçoneria (gran arquitecte = déu), deistes en general.

La persona creient acostuma a ser proselitista, intenta manta de vegades convertir a l'altri a la seva fe

2.- Atea

Està convençut de la **inexistència** de déu. No és cap persona, animal o cosa. No és ni natura ni univers. No és totpoderós ni simplement té cap mena de poder. Tot plegat: **déu no és**, no existeix, no viu ni a l'espai, ni al temps. No té sentit la metafísica (*més enllà de la física*).

La persona atea no lluita contra déu: no es pot combatre contra el que no es creu.

De vegades es troba una persona atea intentant convèncer a altri de la veritat del seu pensament, però no és el més normal.

3.- Agnòstica

Declara **inaccessible a l'enteniment tota noció de déu** o de l'absolut. És impossible conèixer la naturalesa i l'existència de déu.

4.- Escèptica

Immersa en el **dubte** i la desconfiança en la raó humana per arribar a la veritat

Comentari: les quatre opcions poden emprar-se en qualsevol moment de la vida. Descartar-se, potenciar-se, barrejar-se, simultanejar-se. L'ésser humà té tendència a crear noves opcions una vegada creu que ha assimilat les existents. Crearia, per tant, una cinquena via. Té un profund sentit de la seva activitat com a **ètica en acció**. Interpreta el dubte, la contradicció i el conflicte com elements enriquidors. Critica amb criteri; és a dir, primer intenta conèixer, segon mira si hi ha alguna cosa a millorar i tercer en proposa una de nova que creu més interessant. És dialèctica (tesi, antítesi i síntesi). Tanmateix és

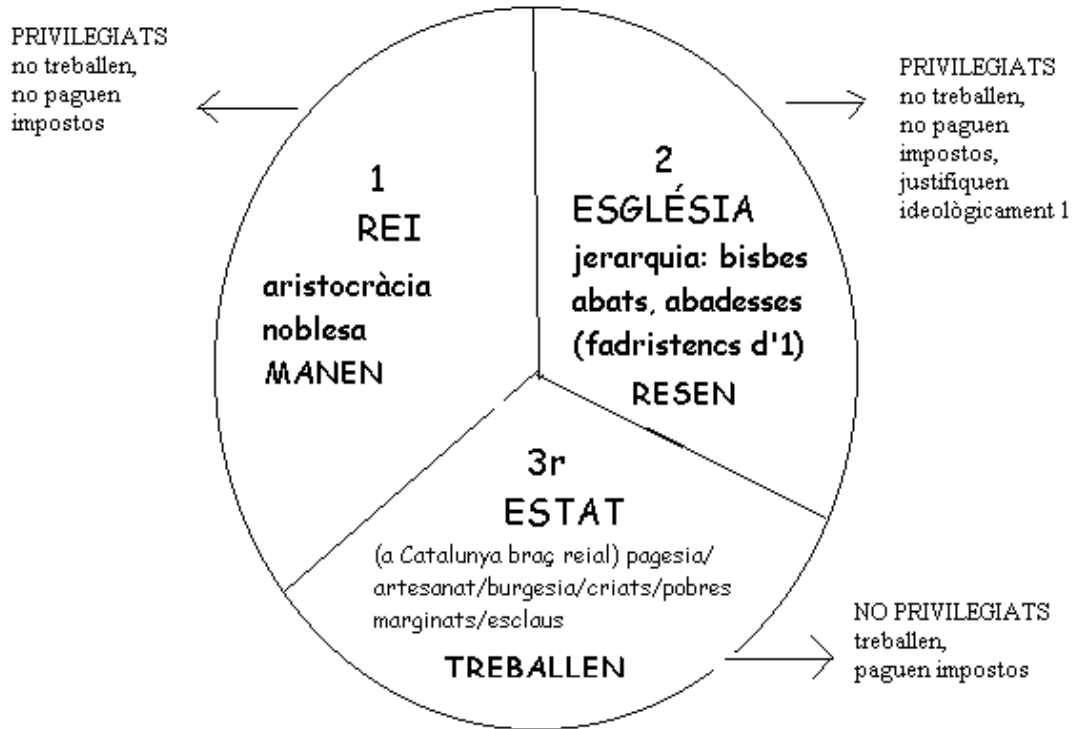
relativista i molt conscient de que la **veritat**, el **coneixement** i la **realitat** són elements en continua metamorfosi, susceptibles de diverses interpretacions; l'important, més que voler abastar-los, ja que mai no podrà assolir-ne més que una petita part, aspirar a apropar-se'n amb senzillesa, ànim i rigor alhora.

Al cartesià, *penso per tant existeixo* afegeix el *existeixo per tant penso*. Disfruta aproximant-se al fet de pensar, d'inventar, de crear. Mai no en té prou, cerca sempre camins nous.

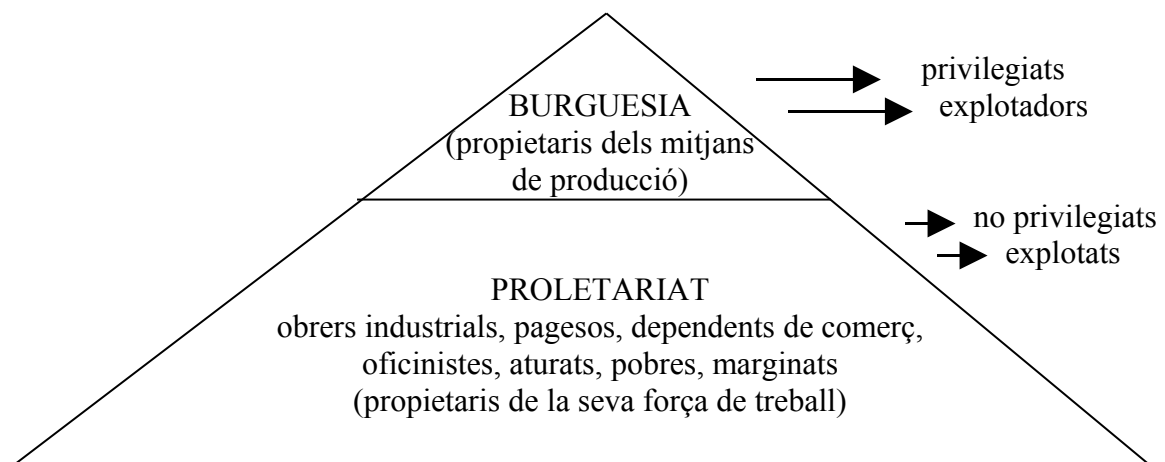

Paisatge raionista, Natàlia Gonxarova

14. LA SOCIETAT ESTAMENTAL (FEUDAL) 476 - 1789

15. LA SOCIETAT DE CLASSES (CAPITALISTA) 1789 – fins que algú no posi remei

16. NOVEL·LA HISTÒRICA

1. TOTAL

RUTHERFURD, Edward. London. Ed. Punto de Lectura, Madrid, 2001 Col. Biblioteca de Bolsillo, 1344 pàgs.

Llarga saga familiar d'irregular seguiment.

RUTHERFURD, Edward. Rusos. Ed. Punto de Lectura. Madrid. 2001. Col. Biblioteca de bolsillo. 1401 pàgs.

Llarga saga familiar gens avorrida i molt pedagògica.

2. PREHISTÒRIA

Auel, Jean M. El clan del oso cavernario. The Clan of the Cave Bear. Maeva Ediciones, Madrid, 1991. 592 pàgs.

Distreta narració: una nena Cro-Magnon s'incorpora a una tribu neandertal.

Auel, Jean M. Els caçadors de mamuts. The Mammuth Nunters. Ed. Columna, Barcelona, 1995, 474 pàgs.

Noves aventures de la mateixa protagonista que l'anterior, però ara avorrides i previsibles.

Rosny, J. H. En busca del fuego. La Guerre du Feu. Ed. RBA, Barcelona, 2005. 220 pàgs.

L'assumpte és la cerca del foc que la tribu Naóh no va saber conservar i que és incapaç de crear. Els seus guerrers hauran de robar, canviar o aconseguir per qualsevol procediment la flama que és la vida per a l'horda. S'han fet versions cinematogràfiques. Molt ben ambientada amb descripcions molt aconseguides de la flora i la fauna prehistòrica a més de ferotges combats i persecucions espectaculars.

Sarabande, William. Más allá del mar de hielo. Beyond the Sea of Ice. Ed. RBA, Barcelona, 2005, 408 pàgs.

Distretes aventures de caçadors vers la colonització d'Amèrica.

3. ANTIGA

- Egipte

Renault, Mary. Fuego en el cuerpo. Fire from heaven. Ed. Salvat. Barcelona. 1994. 352 pàgs. Col. Novela Històrica.

Sense gaire interès.

Renault, Mary. Juegos funerarios. Ed Edhasa. Barcelona, 1985. Col. Narrativas. 304 pàgs.

Sense gaire interès.

Jacq, Christian.. Faraón negro, El. Le Pharaon noir. Ed. Planeta. Barcelona, 2000. 322 pàgs. Col últimos éxitos de la novela històrica.

Subgènere policíac. Sense gaire interès.

Jacq, Christian. Pirámide asesinasa. La. La pyramide assassinée. Ed. Planeta. Barcelona, 1998. 344 pàgs. Col. El Egipto de los faraones.

Subgènere policíac. Sense gaire interès.

Gedge, Pauline. Dama del Nilo, La. Child of the morning. Ed. Salvat, Barcelona, 1994. 368 pàgs. Col. Novela històrica.

Anodina recreació d'una dona faraó.

Gedge, Pauline. Faraón, El. The Twelfth Transforming. Ed. Salvat. Barcelona, 1994. 382 pàgs. Col. Novela històrica, núm. 14.

Aventures sense massa interès.

Waltari, Mika. Sinuhé, el egipcio. Sinuhe egyptilianen. Ed. Círculo de Lectores. Barcelona, 1981. 554 pàgs.

Suposades memòries d'un metge a l'Egipte de la revolució monoteïsta d'Akenathon: distreta. Es va fer també un film.

- Pèrsia

Rachet, Guy. Ciro, el Sol de Persia. Les Soleil de la Perses. Ed. Salvat. Barcelona, 1994. 272 pàgs. Col. Novela històrica, núm 11.

Sense gaire interès.

- Grècia

Graves, Robert. Filla d'Homer, La.. Homer's Dauhter. Ed. Edhasa, Barcelona, 1993. 288 pàgs.

No és el millor d'aquest autor, però sempre es recomanable llegir-lo.

Vidal, Gore. Creación. Creation. Ed. Edhasa. Barcelona, 1986. 624 pàgs. Col. Narrativas Edhasa.

Extraordinària narració històrica, llibre de viatges de l'extrem orient, visió atípica dels grecs vistos des del punt de vista d'un ambaixador persa a Atenes. Útil per a filosofia (Demòcrit)

Renault, Mary. La máscara de Apolo. The Mask of Apollo. Ed. Plaza & Janés / Ed. GP / Libros Reno. Barcelona, 1970. 442 pàgs.

Un actor viatja entre la Grècia continental i la Magna Grècia (Sicília – Siracusa), relata les seves experiències professionals i personals (útils per comprendre els malentesos sobre l'homosexualitat de l'època i la mala sort de les dones) i descriu la vida de filòsofs (Plató, Aristòtil...), polítics (Dion l'heroi i la contramoneda dels tirans, fins una aparició tardana d'Alexandre el Gran) i la mateixa història del classicisme paral·lel a l'argument de les tragèdies que representa. Difícil de pair al principi, guanya en intensitat al final i es fa perdonar. Avaluable per gent de teatre. Molt continguda alhora de descriure els episodis violents i amorosos. Una citació: " Plató és

un home que no afegiria , per res del món, ni un gram al pes de la dolenteria que impera sobre la terra.” (pàg. 221).

Graves, Robert. Vellocino de oro, El. The Golden Fleece. Ed. Edhasa. Barcelona, 1984. 512 pàgs. Col. Narrativas.
Mig història mig mitologia.

- Cartago

Haefs, Gisbert. Aníbal. Hannibal. Der Roman Karthagos. Ed. Salvat. Barcelona, 1994. 556 pàgs. Col. Novel·la històrica.
Interessant però no definitiva tot i l'enorme talla de l'enemic número u de Roma.

- Roma

Marianelli, Sauro. Historia en la historia, Una. Ed. Bruño. Madrid, 1988. 240 pàgs. Col. Alta Mar.
Narració juvenil sense gaire interès.

Moix, Terenci. No digas que fue un sueño. Ed. Planeta. Barcelona, 1987. 354 pàgs.
Amors de Cleopatra amb Cesar i sobretot amb Marc Antoni. Molt interessant i sensacionalment ben escrita. Molt distreta.

Warner, Rex. Joven César, El.. The Young Caesar. Ed. Edhasa. Barcelona, 1988. 294 pàgs. Col. Narrativas Edhasa.
Sense gaire interès.

Massie, Allain. Tiberio. Tiberius. Ed. Salvat. Barcelona, 1994. 224 pàgs. Col. Novela Històrica, núm. 15.
Vida de l'pornògraf fill d'August. Sense gaire interès.

Graves, Robert. Jo, Claudi. I, Claudius. Ed. Grans Èxits. Barcelona, 1996. 576 pàgs. Col. Grans Èxits Universals, núm. 3.
Novel·la històrica completa, narració en primera persona de l'emperador historiador. Fresc riquíssim de l'etapa final de la República i principis de l'Imperi. Complementar amb la també genial sèrie de televisió.
Graves, Robert. Claudio, el dios, y su esposa Mesalina. Ed. Alianza, Madrid.
Novel·la històrica completa, narració en primera persona de l'emperador historiador, des de la seva coronació fins la mort.

Yourcenar, Marguerite. Memorias de Adriano. Mémoires d'Hadrien. Ed. Edhasa. Barcelona, 1982. 276 pàgs. Col. Narrativas.
Tot un clàssic. Útil per a filosofia, art i homosexualitat.

MCCullough, Colleen. Hombre de Roma, El. The First Man in Rome. Ed. Planeta. Barcelona, 2000. 828 pàgs. Col. Últimos Éxitos de la Novela Històrica, núm. 29.
Subgènere policíac. Sense gaire interès.

Petroni. Satiricó. Ed. Columna. Barcelona, 1989. 176 pàgs.

Clàssic de l'època. Es pot complementar amb la pel·lícula de Fellini del mateix títol. *Sense gaire interès.*

Davis, Lindsey. ¡A los leones!. Two for the Lions. Ed. Planeta. Barcelona, 2000. 424 pàgs. Col. Últimos Éxitos de la Novela Histórica. *Subgènere policíac. Sense gaire interès, però divertida.*

Davis, Lindsey. Plata de Britania, La. The Silver Pigs. Ed. Salvat. Barcelona, 1998. 336 pàgs. Col. Historias de Grecia y Roma. *Subgènere policíac. Sense gaire interès.*

Maalouf, Amin. León el Africano. Léon l'African. Ed. Salvat. Barcelona, 1994. 288 pàgs. Col. Novela Histórica, núm. 2. *Una perspectiva no occidental i valuosa del món no europeu.*

Borrell, Joaquim. L'esclava de blau. Ed. Columna. Barcelona, 1992. 270 pàgs. *Un grec es converteix en detectiu a la Roma de Cèsar. Relat afectat, avorrit i amb pretensions humorístiques... quan llegir esdevé malaguanyat temps que podria dedicar-se a altres bons llibres. La coberta és una fotografia que sembla una model de qualsevol revista de modes actual. No passa de ser una pèssima novel·la juvenil.*

Bulwer-Lytton, Edward G. Los últimos días de Pompeya. The Last Days of Pompeii. Ed. Comunicació & Publicaciones. Barcelona, 2006. 320 pàgs. *Sota una trama amorosa es descriu la vida de la ciutat sepultada sota el Vesubi, s'exalta tanmateix els primers cristians. Escrita el 1832-1833 paral·lelament als treballs arqueològics.*

- *Cristianisme (principis)*

Graves, Robert. Rey Jesús. King Jesus. Ed. Edhasa. Barcelona, 1984. 478 pàgs. Col. Narrativas Edhasa. *Molt interessant per apropar-se a la figura històrica, no gens metafísica, del profeta.*

Saramago, Jose. El Evangelio según Jesucristo. O Evangelio segundo Jesus Cristo. Ed. Alfaguara. Madrid, 2003. 446 pàgs. *Relat molt heterodox de la vida de Jesucrist, amè i amb tocs irònics, àdhuc humorístics.*

Waltari, Mika. Marco el romano. Valtakunan salaisuus. Ed. Plaza & Janés. Barcelona, 1961. 520 pàgs. *Àgil narració de les primeres passes del cristianisme des de la mateixa mort de Jesús, a partir del testimoniatge d'un inquiet romà.*

Vidal, Gore. Juliano el Apóstata. Ed. Edhasa. Barcelona, 1983. 544 pàgs. Col. Narrativas. *El cristianisme torna ha estat proscrit, el prohibeix aquest emperador i té bones raons per fer-ho.*

Endo, Shusaku. Samurai, El. Ed. Edhasa. Barcelona, 1988. 296 pàgs. Col. Narrativas. *Com arriba aquesta religió al Japó. Amena, objectiva, desapassionada i emocionant.*

Nikos Kazantzakis. La última tentación. Ed. Debate. Madrid, 1988. 560 pàgs.
Soporífera narració de la vida de Crist, aprofitables les darreres cent pàgines. Martin Scorsese en fa fer una adaptació cinematogràfica.

Sienkiewicz, E. Quo vadis? Ed. Montaner y Simón, Barcelona. 366 pàgs.
Una historia d'amor durant el regnat de Neró amb el rerafons del famós incendi de Roma i la persecució dels cristians. Tot plegat bastant avorrit. La novel·la ha estat adaptada dieverses vegades al cinema, donant lloc a uns quants films. El més conegut és l' interpretat per Robert Taylor i Deborah Kerr, amb Peter Ustinov en el paper de Neró, una de les seves més brillants interpretacions.

4. MEDIEVAL

Graves, ROBERT. Conde Belisario, El. Count Belisarius. Ed. Edhasa. Barcelona, 1982. 452 pàgs. Col. Narrativas.
Aproximació molt seriosa al mon bizantí.

Gordon, Noah. Médico, El. The Physician. Ed. Plural. Barcelona, 1999. 610 pàgs. Col. Nueva Novela Histórica.
Amena, informativa i intercultural.

Gordon, Noah. Rabino, El. The Rabbi. Barcelona, 1998. 610 pàgs.
Amena, informativa i intercultural.

Eco, Umberto. Nom de la Rosa, El. Il nome della Rosa. Ed. Destino. Barcelona, 1985. 576 pàgs. Ed. Llibres a mà. 23.
Tot i l'èxit, pretensiosa, avorrida i complicada. Recomanable primer mirar la pel·lícula per tenir una idea de l'argument.
“Després de llargs estudis, un investigador de l'època medieval descobreix el secret de la pedra filosofal. Per demostrar-ho fa un voluminós objecte de paper, i gairebé tothom li dona la raó en veure que es converteix en ingents piles d'or. Més tard repeteix l'experiència, per als incrèduls.”

Bernat Hervàs, revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

Follet, Ken. Pilaes de la Tierra, Los. The Pillars of the Earth. Ed. Plaza & Janés. Barcelona. 2000. 1356 pàgs. Col. Debolsillo, núm. 98.
Llarga i exitosa narració sobre l'Anglaterra gòtica. Útil per a l'art. Amena malgrat que es mes una novel·la d'aventures que una històrica.

Dalmau, Antoni. Terra d'oblit. Ed. Columna-Proa. Barcelona, 1998. 304 pàgs. Col. Els millors llibres de l'any, núm. 15.
Molt interessant per aproximar-se al catarisme i a la intransigència catòlica.

Racionero i Grau, Luis. CERCAMÓN. Barcelona, 1994. 206 pàgs.
Avorrida i pretensiosa amb alguns detalls curiosos sobre la Catalunya alt medieval.

Martorell, Joanot; Martí, Joan de Galba. Tirant lo Blanc. Ed. ARIEL. Barcelona. 1160 pàgs.

Cal tenir molta paciència per llegir-se aquest clàssic dels clàssics; caldria primer acostar-se a una versió reduïda i mirar-se la sèrie de la televisió.

“Tirant lo Blanc, cavaller bretó, després d’una estada a Anglaterra, es trasllada al Regne de Sicília i a l’ illa de Rodes, on és revela com un eficaç almirall. Esdevingut cap suprem dels exèrcits bizantins, no pot sostreure’s a l’encís d’un amor ingenu, temorenc i apassionat alhora. Després d’una estada a Tunis, on lluita victoriosament contra els infidels, l’heroi retorna a Grècia i mor d’una ben prosaica pulmonia.”

Agustí Alcoberro, revista L’home invisible, núm. 4, 1989.

Corral, José Luis. Cid, El. Ed. Planeta. Barcelona, 2000. 570 pàgs. Ed. Últimos Éxitos de la Novela Histórica.

Intranscendent narració sobre l’heroi castellà.

Maalouf, Amin. Cruzadas vistas por los árabes, Las. Les Croisades, vues par les arabes. Ed. Alianza-Del Prado. Madrid, 1994. 310 pàgs. Col. Biblioteca Temática Alianza, núm. 10.

Un punt de vista no europeu sobre un període clau per a la formació d’Europa. Valors interculturals. Amena i divulgativa: educadora.

5. MODERNA

- Descobriment i conquesta d’Amèrica

Sender, Ramón J. Aventura equinoccial de Lope de Aguirre, La. Ed. BRUGUERA. Barcelona. 1981. 416 pàgs. Col. Club, núm. 69.

Retrat versemblant d’un conqueridor d’Amèrica i de tota la gent enfollida a la cerca de El Dorado. Intel·ligent, ben escrita, es pot complementar amb el film Aguirre o la còlera de Deu de W. Herzog.

Artís-Gener, Avel·lí. Paraules d’Opton el Vell. Edicions 62. Barcelona, 1983. 486 pàgs. Col. El Cangur, núm. 46.

El Descobriment a l’inrevés, un aborígen americà descobreix Espanya tot entrant per Galícia. Detalls curiosos, però no gaire àgil i confusa.

Ángeles de Irisarri. Isabel, la reina. Ed. Folio, Barcelona, 2006. 518 pg.

Isabel, futura reina de Castella, comparteix dia i hora de naixement amb altres tres nenes de distinta extracció social. Ben escrita, amb un riquíssim vocabulari, amena, amb sentit de l’humor, reivindica el paper de la dona en les quatre protagonistes i altres que les envolten.

- L’Espanya dels Habsburg

O’Brien, Kate. Esa dama. That Lady. Ed. Edhasa. Barcelona, 1986. 352 pàgs. Col. Narrativas Edhasa.

Retrat viu i versemblant de la cort de Felip II des del punt de vista de la princesa d'Eboli.

Delibes, Miguel. Hereje, El. Ed. Planeta. Barcelona, 2002. 502 pàgs. Ed. Últimos Éxitos de la Novela Histórica.

Emocionant i corprenedora critica a la intolerància, magistralment escrita, deixa petjada. Per entendre l'arribada del protestantisme a Espanya.

Vallejo Nagera, Juan-Antonio. Yo, el Rey. Ed. Planeta. Barcelona, 1985. 288 pàgs.

La cort de Felip IV en plena decadència imperial espanyola, descrita per un psiquiatra. Es va fer una pel·lícula tan anodina com el llibre.

Sender, Ramón J. Carolus Rex. Ed. RBA. Barcelona, 1994. 210 pàgs. Col. Narrativa Actual. Núm. 64..

La vida del darrer àustria, Carles III el ximple, fresc mordaç de la cort espanyola amb tocs humorístics remarcables.

- Renaixement

Brown, Dan. Codi Da Vinci, El. The Da Vinci Code . Ed. Empúries. Barcelona, 2003. 492 pàgs. Col. Narrativa. Núm. 223.

Una novel·la de lladres i serenos amb pretensions, distreta i mal escrita. Amb hipòtesis ingènues per a lectors inexperts; mediocre, té alguna utilitat alhora de descriure alguna obra d'art.

*“No el sorprèn, a Mira, l'èxit de novel·les pseudohistòriques com el **Codi da Vinci i Dante**, amb vendes milionàries a tot el món. Es tracta de llibres ‘que estan plens d'ignorància’, fins al punt que no hi pot haver cap mena de comparació amb la bona literatura...”*

(Mira [Joan Francesc] rep el Premi d'Honor, diari Avui, 9 de juny del 2004).

Chauvel, Geneviève. Lucrecia Borgia la hija del Papa. Ed. Planeta. Barcelona, 2002. 286 pàgs. Col. Últimos Éxitos de la Novela Histórica.

Narració atractiva per acostar-se a la Roma renaixentista governada per la família valenciana dels Borja. Punt de vista femení, redimeix en part la mala fama de la protagonista.

Cowan, James. El somni d'un cartògraf. A Mapmaker's Dream. Ed. Empúries. Barcelona, 1997. 166 pàgs. Col. Narrativa. Núm. 65.

Subtítol: Les meditacions de fra Mauro, cartògraf a la cort de Venècia. Totalment prescindible.

Joan F. Mira. Borja Papa. 3 i 4 edicions, València, 1996. 340 pàgs. *Suposades memòries del Papa valencià, ben documentades, guanyen interès cap a la meitat del llibre*

6. CONTEMPORÀNIA

- Revolucions burgeses

Süskind, Patrick. *Perfum*, El. Das Parfum. Ed. Seix Barral. Barcelona, 1987. 224 pàgs.
Molt bona novel·la útil per a la vida quotidiana de l'Antic Regim.

Carpentier, Alejo. *Siglo de las Luces*, El. Ed. BARRAL. Barcelona, 1973. 360 pàgs.
Col. Edicions de Bolsillo, núm. 52.
Descripció de l'arribada de les notícies de la Revolució Francesa a colònies.

Luján, Nèstor. *Fantasmes del Trianon*, Els. Ed. Columna. Barcelona, 1996. 208 pàgs.
Pretensiosa novel·la de lladres i serenos disfressada d'històrica.

Tolstoi, Lev. *Guerra y paz*. Ed. José Janés. Barcelona, 1952. 1228 pàgs.
Clàssic imprescindible sobre les guerres napoleòniques. Hi ha versió cinematogràfica.

“Passen els anys, les vides canvien, hi ha l'alegria i la mort, les nits, les il·lusions, allà hi és tot. I ha l'enorme i tremenda presència de la guerra, amb la magnífica descripció de la batalla de Borodino, sobre la qual planeja l'alè més anarquistoide de Tolstoi. És impossible que no hagi una novel·la millor que la de Tolstoi”

Baltasar Porcel, , revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

“Estic d'acord amb John F. Kennedy, el qual, després d'aprovar un curs de lectura ràpida, digué d'aquesta novel·la: “És un llibre excel·lent. Parla de Rússia””.

Pere Calders, revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

“La millor novel·la mai no escrita. Més de mil personatges personalitzats. Pim pam pum i muà muà, xxxsst i blabla bla; ei, ep i fuig; vols dir i d'acord. Totes unes vides.”

Ramon Barnils, revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

“Que el resum té guanyada la batalla del futur ho demostra el fet que, cada cop més gent, dels llibres en llegeixen tan sols l resum de la contracoberta. Que és on, realment, un escriptor demostra l'habilitat d'ensarronador, intentant vendre en poques ratlles, el totxo que hi ha dins. I si d'una determinada obra literària no en tenim el resum, sempre queda la possibilitat de llegir-lo amb un dels molts mètodes de lectura ràpida que hi ha, entre els quals el que John Fitzgerald Kennedy va fer famós.

Una vegada Woody Allen va dir: “He fet un curs de lectura ràpida: he après a llegir en línia recta, de dalt a baix, pel mig de la pàgina, i m'he llegit Guerra i Pau en només vint minuts. És sobre Rússia””.

Quim Monzó, revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

Calvino, Italo. *Baró rampant*, El. Il Barone Rampante. Barcelona, 1995. 264 pàgs.
Divertida narració sobre la Itàlia noucentista amb aparició de personatges històrics com Napoleó.

“Cósimo Povasco de Rondó, baró de Rondó, decideix als dotze anys enfilar-se dalt d'una alzina per no tocar mai més terra. Novel·la dotada d'una fina ironia, descriu les peripècies d'aquest home que, tot guardant les distàncies de la resta dels mortals, coneix una munió de personatges curiosos i segueix amb atenció, i fins i tot amb un cert protagonisme, els esdeveniments atzarosos de la segona meitat del segle XVIII”.

Agustí Alcoverro, revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

Nye, Robert. Memorias de Lord Byron, Las. The Memoirs of Lord Byron. Ed. Círculo de Lectores. Barcelona, 1993. 208 pàgs. Col. Momentos Eestelares de la Historia.
Atractiva recreació d'una suposada autobiografia del pare del romanticisme anglès.

Porcel, Baltasar. Pomes d'or, Les. Barcelona, 1995. 208 pàgs.
Escenaris pintorescs, tràfic d'esclaus, el carnaval de Venècia... Tot molt ben escrit i distret. Amb tocs amorals molt suggeridors. Útil per copsar l'origen dels capitans d'empresa catalans del s. XIX.

Forster, Eduard Morgan. Howards End. Howards End. Barcelona, 1994.
Imprescindible història d'amor i descripció genial de la societat eduardiana. Bella i colpidora narració. El film homònim no li fa justícia.

Pérez Galdós, Benito. Gerona. 176 pàgs.
Cau en l'anècdota, decebedora.

Pérez Galdós, Benito. Trafalgar. Ed. Salvat-ALianza. Barcelona-Madrid, 1969. 186 pàgs.
Com tot els Episodios Nacionales, il·lustrativa de la decadència de l'Espanya de la Restauració.

Mendoza, Eduardo. Ciudad de los prodigios, La. Ed. RBA. Barcelona, 1993. 416 pàgs. Col. Narrativa Actual, núm. 3.
Mendoza, Eduardo. Ciutat dels prodigis, La. La ciudad de los prodigios. Edicions 62. Barcelona, 2000. 432 pàgs.
La gran novel·la de Barcelona, des de l'Exposició Universal del 1888 a la del 1929, com tot Mendoza amb clau amena i tocs d'humor exquisit. S'ha fet una mediocre pel·lícula. El 1887, Onofre Bouvila, un jove camperol arruïnat, arriba a la gran ciutat que encara no ho és, Barcelona, i troba el seu primer treball com repartidor de pamflets anarquistes entre els obrers que treballen en l'Exposició Universal de l'any següent. El lector haurà de seguir l'espectacular història de l'ascens de Bouvila, que ho durà a convertir-se en un dels homes més rics i influents del país amb mètodes no del tot ortodoxs.

Mendoza, Eduardo. Verdad sobre el caso Savolta, La. Ed. Seix Barral, Barcelona, 2004. 448 pàgs.
La convulsa Barcelona de 1917-1919 amb un seguit de personatges versemblants i un protagonista esdevingut el perfecte antiheroï. Se n'ha fet un film d'aquesta més que notable narració, opera prima d'en Mendoza.
*"Cuando **Eduardo Mendoza** puso a andar unos personajes pseudopicarescos en la Barcelona de 1920, desde el **New York** de 1975, algo muy fuerte estremeció a las letras españolas. Alguien se atrevía a mirar hacia el pasado sin ira y remordimientos, sino con un sentido del humor envidiable. Contaba una historia apasionante, de bajos fondos y fortunas cambiantes, como la espuma bursátil del dinero o los vaivenes del amor. Cambiaba así para siempre, un escenario urbano que desde la mítica **Vida privada** de **Josep M. de Sagarra** muchos -¡ay, sin éxito!- habían intentado capturar".*

Enric Bou, El Periódico, 26 de diciembre de 1987.

Baulenas, Luís-Anton. La felicitat. Edicions 62, Barcelona, 2001. 390 pàgs.
Una noia en la Barcelona dels primers anys del s. XX: l'obertura de la Via Laietana, el Paral·lel, la Setmana Tràgica, com a rerafons cacics rurals, gànsters. Imaginativa, distreta, amb tocs durs i final molt aconseguit.

Moncada, Jesús. Camí de sirga. Ed.GE. Barcelona, 1993. 300 pàgs. Col. Quinze Grans Èxits, núm. 4.
Un dels grans èxits universals de la literatura catalana, reflecteix la Mequinensa preindustrial.

Clarín, Leopoldo Alas. Regenta, La. Ed. Alianza. Madrid, 1972. 700 pàgs. Col. El Libro de Bolsillo, núm. 8.
Una obra cabdal de la literatura espanyola, exercici magistral de naturalisme, reflecteix l'atmosfera reaccionaria de Vetusta (l'Oviedo del XIX). Hi ha versió televisiva.

Oller, Narcís. Febre d'Or, La. Edicions 62. Barcelona, 1983. 902 pàgs. Col. Les Millors Obres de la Literatura Universal, núm. 48/49.
Els anys d'especulació i la crisi borsària de 1866 a través d'un burgès modèlic en una de les millors novel·les del naturalisme hispànic. Hi ha un film i una sèrie televisiva.

Gimferrer, Pere. Fortuny. Ed. GE. Barcelona, 1994. 192 pàgs. Col. Biblioteca Grans Premis, núm. 7.
Afectada i avorrida aproximació a la vida del pintor.

La Mure, Pierre. Moulin Rouge. Ed. Éxito. Barcelona, 1954. 370 pàgs. Col. Círculo Literario.
La vida del pintor postimpressionista Henry Toulouse-Lautrec, amena i colpidora, se'n va fer una molt bona pel·lícula homònima...

Vidal, Gore. Lincoln. Ed. Edhasa, Barcelona, 2006. 832 pàgs.
Excessiva recreació dels avatars del president Lincoln en el marc de la Guerra de Secessió. S'ha dit que Vidal va decidir escriure novel·la històrica quan constatà la ignorància que tenen els seus compatriotes del seu passat. Potser aquesta llarga narració no resulti el camí més adequat.

- Colonialisme

Rufin, Jean-Cristophe. França. Abisinio, El. L'abyssin. Isabel Romero. Francès-Espanyol. Punto De Lectura. Barcelona. 2001. 678 pàgs.
Mes que res una novel·la d'aventures només aprofitable per la descripció de certs ambients exòtics. Distreta.

Mourad, Kenizé. De part de la Princesa morta. De la part de la Princesse morte. Ed. Muchnik. Barcelona, 1993. 696 pàgs. Col. La Finestra.
Magnífica narració de la decadència de l'Imperi otomà. Per entendre la cultura armènia, el conflicte amb Turquia i el món al voltant de la I^a Guerra Mundial.

Camus, Albert. Peste, La.. La Peste. Ed. Sudamericana. Buenos Aires, 1970. 240 pàgs. Col. Índice.

Metàfora del patiment col·lectiu en clau existencialista. Una de les grans novel·les del segle XX. Es va fer una pel·lícula que canvia però l'escenari, de l'Oran marroquí a una república sud-americana.

Valle-Inclán, Ramón del. Tirano Banderas. Ed. Espasa-Calpe. Madrid, 1972. 158 pàgs. Col. Austral, núm. 105.

Metàfora de totes les dictadures: esperpèntica. Divertida i molt ben escrita: un clàssic.

Sender, Ramón J. Bandido adolescente, El. Ed. Salvat-Alianza. Barcelona-Madrid, 1970. 184 pàgs.

Inspirada en la vida de Billy el Nen, com tot Sender: d'acció trepidant.

Vidal, Gore. Imperio. Empire. Ed. Edhasa, Barcelona, 2003, 504 pàgs.

Bastant carregosa. Útil per copsar el maquiavelisme contemporani de la política USA.

- I^a Guerra Mundial i Revolució Soviètica

Gorki, Màxim. Mare, La. Edicions 62. Barcelona, 1973. 298 pàgs. Col. El Trapezi, núm. 23.

Un clàssic per entendre la Rússia prerevolucionària

Remarque, Erich Maria. Sin novedad en el frente. Ed. España, Madrid, 1929. 284 pàgs.

Potser l'obra pacifista més important en el seu moment; es va arribar a dir que ella sola fora capaç d'evitar una nova conflagració. Es va fer un film homònim.

Van Der Meersch, Maxence. Cuerpos y almas. Ed. José Janés. Barcelona, 1956. 444 pàgs. Col. Los Escritores de Ahora.

Pacifisme, es va fer una versió cinematogràfica. No ha suportat bé el pas del temps.

Blasco Ibáñez, Vicent. Los 4 jinetes del Apocalipsis. Ed. Plaza & Janés. Barcelona, 1976. 392 pàgs.

Potent narració de 1923 amb descripcions remarcables, és aliadòfila (profrancesa), té un cert valor pacifista. Tot un clàssic universal. Es va fer una versió al cinema.

Pasternak, Boris L. El doctor Jivago. Ed. Noguer. Barcelona, 1959. 632 pàgs.

Una història d'amor en mig de la convulsa Rússia de les revolucions de 1905 i 1917.

Soporífera, molt coneguda per la pel·lícula i la música.

- II^a República i Guerra Civil espanyola

Bosch, Alfred. Avi, L'. Ed. Columna. Barcelona, 2000. 280 pàgs. Col. Clàssica.

La vida de Francesc Macià, interessant per les anècdotes, però poca cosa més.

Rodoreda, Mercè. Plaça del Diamant. Ed. Club. Barcelona, 1992. Col. El Club dels Novel·listes.

Una de les narracions més conegudes de la literatura catalana de tots els temps, se'n va fer una sèrie per televisió de metratge massa llarg que quan s'adapta al cinema guanyà molt.

“Lo que el viento se llevó, però de barriada”.

Joan Brossa, revista *L'home invisible*, núm. 4, 1989.

Sender, Ramón J. Requiem por un campesino español. Ed. Proyección. Ed. Buenos Aires, 1969. Col. Tiempo Vital.

Clau per entendre la repressió franquista durant la guerra.

Hemingway, Ernest. Por quién doblan las campanas. Ed. PLANETA. Barcelona, 1968. 558 pàgs. Col. Omnibus, núm 60.

El front republicà vist per un combatent estranger. Tot massa previsible i romàntic. Es va fer una pel·lícula.

“Un com hom accepta la idea de la destrucció com un problema, la feina es redueix a resoldre aquest problema. Per això, a la cova, l'única remor que se sentia era el brunzit del foc. No eren pas coses senzilles les que havien après o viscut. La boira s'havia esvaït, i ara es veien les estrelles, i el vent xiulava per els capçades dels pins. Tots suaven copiosament i sentien tibants els músculs de les cuixes per l'esforç de la grimpada. I en aquell instant se sentí un bramul. Els feixistes atacaren i foren aturat en aquell pendent de roques grises enmig del romaní.”

Carles H. Mor, revista *L'home invisible*, núm. 4, 1989.

Gironella, José María. Cipreses creen en Dios, Los. Ed. Planeta. Barcelona, 1958. 882 pàgs.

Primer assaig reeixit sobre el període republicà espanyol des del punt de vista reconciliador dels vencedors de la guerra civil.

“El 2003 va passar inadvertidament el cinquantenari d'una de les novel·les que major èxit va tenir en la literatura en castellà escrita des de Catalunya. Los cipreses creen en Dios, de Josep Maria Gironella (1917-2003), va ser la primera d'una extensa trilogia sobre els anys de la Segona República, la Guerra Civil i la postguerra. L'obra es tracta d'un ambiciós retaule sociològic de la ciutat de Girona entre abril de 1931 i juliol de 1936, en la qual es descriu, des d'una òptica parcial encara que interessant, el cúmul de contradiccions socials, polítiques i ideològiques d'un petit microcosmos que pretén esdevenir representatiu de la complexa realitat espanyola i que culmina amb l'esclat de la revolució del 36 i la guerra. Si bé Gironella realitza un intel·ligent esforç d'anàlisi sobre els imaginaris divergents i antitètics dels diferents grups socials en conflicte, en el moment en què de debò ha d'explicar les causes i els mecanismes que aboquen els personatges a l'enfrontament final resol la trama de manera insatisfactòria. Incorpora escenes delirants en què la maçoneria conspira contra l'«ordre natural», caricaturitza comunistes poc creïbles o s'inventa soterrades ingerències estrangeres i l'argument, en alguns punts lúcid, acaba derivant en un infantil maniqueisme. En resum, atribueix la guerra civil a la conspiració judeomaçònica. Aquesta fórmula tan naïf de llegir la realitat resulta molt significativa. Gironella, com molts altres intel·lectuals conservadors adscrits al franquisme, palesa la incapacitat dels beneficiaris del règim de comprendre les pròpies responsabilitats, d'experimentar el sentiment de culpa.”

Xavier Diez (historiador). “La dreta espanyola” Article al diari *El Punt*, 12/07/04.

Gironella, José María. Un millón de muertos. Ed. Planeta. Barcelona, 1961. 820 pàgs. Col. Omnibus.

Primer assaig reeixit sobre la guerra civil espanyola des del punt de vista reconciliador dels vencedors.

Lera, Ángel M^a. Últimas banderas, Las. Ed. Planeta. Barcelona., 1974. 410 pàgs.

Premi Planeta, marca una tímida idea de reconciliació i objectivitat des del bàndol dels guanyadors de la Guerra Civil.

Cercas, Javier. Soldados de Salamina. Ed. Tusquets. Barcelona, 2001. 210 pàgs. Col. Andanzas, núm. 433.

La miraculosa salvació de l'afusellament d'un dels fundadors de la Falange, Rafael Sánchez Mazas, a terres gironines, durant la desfeta de l'exercit republicà. Hi ha traducció al català i s'ha fet un film no gaire bo.

Sales, Joan. Incerta glòria, seguida d'El vent de la nit. Club Editor, Barcelona, 2007, 11 ed.. 768 pàgs.

Monumental obra feta a base tant de fets com de reflexions morals. Ha tingut una gran repercussió.

- Entreguerres

Pratolini, Vasco. Crónica de pobres amantes. Cronache di poveri amanti. Ed. Seix Barral. Barcelona, 1985. 314 pàgs.

Quadre depressiu de la Itàlia feixista. Un document valuós sobre la vida quotidiana.

Scott Fitzgerald, Francis. Hermosos y malditos. The Beatiful and Damned. Ed. Bruguera. Barcelona, 1981. 448 pàgs.

Atractiva narració de l'American way of Life, molt distreta i il·lustrativa. Obra de qualitat.

- II^a Guerra Mundial

Irène Némirovsky. Suite francesa. Suite française. Ed. RBA-La Magrana, Barcelona, 2006. 410 pàgs.

L'autora no va acabar aquest magnífic fresc de la França ocupada, fou deportada i assassinada a Auschwitz, com el seu marit.

Ondaatje, Micahel. Paciente inglés, El. The English Patient. Ed. Rba. Barcelona,. 1998. 222 pàgs.

Al·legat pacifista. Hi ha un film prou acceptable.

Keneally, Thomas. Lista de Schindler, La. Schindler's List. Barcelona, 1994. 416 pàgs.

Documentada, rigorosa i amena aproximació a l'holocaust. Spielberg en va fer una bona pel·lícula.

Korschunow, Irina. Es deia Jan. Er Hiess Jan. Ed. Alfaguara. Madrid, 1994. 174 pàgs.

Narració curta juvenil, una mena d'Anna Frank però en noi.

Amat-Piniella, J. . K.L. Reich. Edicions 62. Barcelona, 1984. 240 pàgs.

Una de les més famoses novel·les sobre els camps d'extermini amb el valor afegit de ser l'única escrita mentre els seu autor era internat.

Benguereel, Xavier. 1939. Ed. Alfaguara. Barcelona, 1973. 370 pàgs. Col. Ara i Ací, núm 14.

Literatura catalana de l'exili en clau lluita antinazi.

Grass, Günter. Tambor de hojalata, El. Die Blechtrommel. Ed. Alfaguara. Barcelona, 1978. 660 pàgs. Col. Literatura Alfaguara, núm. 11.

Massa llarga, confusa i esquizofrènica visió de l'Alemanya nazi, es va fer un film no massa reeixit tampoc.

Grass, Günter. El meu segle. Mein Jahrhuadert. Edicions 62, Barcelona, 1999. 358 pàgs.

El 1999 Grass dona a conèixer 100 contes, un per a cada any del segle que s'acomiadava. Un punt de vista inequívocament alemany útil per a la història de la vida quotidiana. Agrada però potser no entusiasmi.

Vidal, Gore. La edad de oro. The Golden Age. Ed. Mondadori. Barcelona, 2002. 478 pàgs. Col. Literatura Mondadori, núm. 176.

Les interioritats de la Casa Blanca i la responsabilitat del president Roosevelt en l'entrada d'Estats Units a la IIª Guerra Mundial. Els inicis de la guerra freda. Narració poc àgil i un tant tediosa.

Littell, Jonathan. Les benignes. Les bienveillantes. Ed. Quaderns Crema. Barcelona, 2007. 1166 pàgs.

Duríssim relat de les vivències d'un oficial de les SS a Ucraïna, Stalingrad i finalment a la desfeta final. Ben escrit i amb un cert nivell creatiu, cultural i de reflexió. Es pot consultar els números de la revista L'Avenç: 330 i 336.

Grossman, Vassili. Vida i destí. Jizn i sudbà. Ed. Cercle de Lectors – Galàxia Gutenberg. Barcelona, 2008. 1100 pàgs.

S'ha equiparat a Guerra i Pau. L'URSS al llarg de la IIª Guerra Mundial, especialment el setge d'Stalingrad, l'extermini jueu i la repressió estalinista. Memorable l'interrogatori d'un oficial de les SS a un vell comunista (pàgs. 491-503) amb molts punts en contacte amb el de Littell a Les benignes (pàgs. 464-475). Tanmateix és recomanable una lectura històrica: Meyer, Jean. Rusia y sus imperios (1894-2005). Ed Tusquets, Barcelona, 2007. 600 pàgs. ("Una sola pàgina de Vasili Grossman pesa més en nuestras conciencias que los libros de los historiadores", pàg. 302). També Es pot consultar els números de la revista L'Avenç: 317, 330 i 331.

- Postguerra europea (1945...) i de l'Estat (1939...)

Malraux, André. Condición humana, La. La Condition Humaine. Ed. Edhasa. Barcelona, 1971. 296 pàgs. Col. Latinoamericana de Bolsillo, núm. 119.

Situada a les colònies sud asiàtiques franceses ha esdevingut un clàssic progressista d'aquest escriptor combatent a la Guerra Civil espanyola i ministre de De Gaulle acabada la II^a Guerra Mundial.

Rand, Ayn. Manantial, El. Ed. Planeta. Barcelona, 1958. 736 pàgs. Col. Omnibus.
Llarga i amena narració sobre una figura clau de l'arquitectura contemporània: Frank Lloyd Wright; es va fer una bona pel·lícula homònima.

Capote, Truman. A sang freda. In Cool Blood. Edicions B-Proa. Barcelona, . 2000. 330 pàgs Col. Biblioteca de Butxaca, núm. 38
Dissecció brillant de la Nord-americana profunda. Hi ha una pel·lícula.

“Dos tipus una mica curts de gambals assassinen una família de texans, gos inclòs, per encàrrec d'un escriptor xitxarel·lo que ha perdut la inspiració i que vol utilitzar-los per fastiguejar el seu amic Norman Mailer. Els tipus, els condemnen a la cambra de gas, mentre que l'escriptor fa bronze a Corfú.”

Isabel Coixet, , revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

Madariaga, Salvador de. Sanco Panco. Mèxic.
Retrat despietat, càustic i farcit d'humor del general Franco vist per un intel·lectual conservador exiliat.

Vázquez Montalbán, Manuel. Autobiografia del General Franco. Ed. Planeta. Barcelona, 1993. 688 pàgs. Col. Autores españoles e iberoamericanos.
Una de les grans novel·les històriques d'aquí, molt recomanable i amena malgrat la llargària.

Martín-Santos, Luis. Tiempo de Silencio. Ed. Seix Barral. Barcelona, 1971. 248 pàgs. Col. Biblioteca Breve, núm. 209.
Esplèndida reflexió sobre l'angoixat Madrid de postguerra. Se'n va fer una pel·lícula.

Tabucchi, Antonio. Sostiene Pereira. ED. RBA. Barcelona, 1997. 176 pàgs.
Senzill però emotiu i efectiu al·legat contra la dictadura portuguesa.

Pi de Cabanyes, Oriol. Oferiu flors als rebels que fracassaren. Edicions 62. Barcelona, 1975. 172 pàgs. Col. El Cangur, núm. 10.
Sobre el moviment hippie, en el seu moment va tenir un cert èxit, ara no aguanta el pas del temps.

Moix, Terenci. Sexe dels àngels, El. Ed. GE. Barcelona, 1993. 552 pàgs.
Una crítica un tant esvaïda de la Catalunya de Jordi Pujol.

Wolfe, Tom. Foguera de les vanitats, La. Ed. GE. Barcelona, 1993. 672 pàgs.
Extraordinària novel·la, àcida crítica de la contemporània societat nord-americana. Es va fer una pel·lícula.

“Una vegada hi havia un senyor de l'univers. Tot el que tenia era de primera: una feina, una casa, una dona, una filla, uns amics, uns cotxes i una amant, és clar, per acabar d'adonar-se que vivia al paradís. El dia que va posar el peu a terra, esdevingué

simplement un home i, coma a tal, es va trobar sotmès, ai las!, a totes les misèries que suposa aquesta trista condició.”

Joaquim Carbó, revista L'home invisible, núm. 4, 1989.

Le Carré, John. Jardiner constant, El. The Constant Gardener. Edicions 62. Barcelona, 2003. 686 pàgs.

Conseqüències del neocolonialisme a l'Àfrica, denuncia de la immoralitat de les multinacionals, amena i ben escrita.

Le Carré, John. Sastre de Panamà, El. The Tailor of Panama. Edicions 62. Barcelona, 2003. 540 pàgs.

La invasió del Panamà per part dels EUA en clau de novel·la d'espies. Denúncia del neocolonialisme anglosaxó mol ben escrita.

Vargas Llosa, Mario. La fiesta del chivo. Ed. Alfaguara, Madrid, 2000, 520 pàgs.

Vida i miracles del dictador Trujillo. Distreta.

*“Mario Vargas Llosa no ha necesitado ningún ejercicio de realismo mágico ni la invención maravillosa de macondos propios para convertirse, por derecho propio, en uno de los principales escritores en lengua española del siglo veinte. Cada uno de sus libros, desde los ya lejanos y experimentales **La ciudad y los perros** o **Los cachorros**, ha sido casi un borrón y cuenta nueva en su producción, la búsqueda de nuevos horizontes, de nuevas estructuras narrativas y nuevos personajes. Desde la supuestamente biográfica y desternillante **La tía Julia y el escribidor**, o la también biográfica **Conversación en la catedral** o la desopilante **Pantaleón y las visitadoras**, Vargas Llosa ha demostrado una y otra vez que es un autor sólido que no tiene que repetirse a sí mismo.*

Existen, claro, muchas constantes en su obra. Las intrigas políticas de su Perú natal, la exitosa y continuada experimentación narrativa, las complicadas (y sin embargo indispensables) estructuras de sus obras indican siempre que el autor, seguro de su dominio de la lengua y los personajes, busca otros horizontes donde dar rienda a sus intereses. Y lo hace divirtiéndose, enseñando, maravillando.

*El tema literario de la dictaduras centroamericanas no se había agotado con clásicos indiscutibles como **Tirano Banderas** o **El otoño del patriarca**, como no se ha agotado por desgracia el tema social que las impulsa. Vargas Llosa, usando el recurso de la vuelta al hogar de una funcionaria de las Naciones Unidas, recrea los años sesenta y a la vez la actualidad, la dictadura de Trujillo, el servilismo de quienes se llenan de boca de patria a costa de vaciar de alimento las bocas de sus compatriotas. Los diversos personajes que se alternan y entrecruzan en la novela, desde el propio y ridiculizado dictador, hasta los capitanes del ejército que le tienden la trampa que lo lleva (lo lleva) a la muerte, están mostrados con la habilidad investigadora de un periodista, los trucos narrativos de un Alfred Hitchcock y la sabiduría literaria de un gran maestro. Apasionante, encendida, un docudrama escrito con palabras que son historia ya, casi novela negra a la hispanoamericana, en ocasiones. Y es que muchas veces la historia proporciona mejores argumentos para la narrativa que la deformación consciente que la ficción pura puede proporcionar, nos guste o nos aterre.”*

Rafael Marín 2001 (<http://www.archivodenessus.com/rese/0286/>)

Baulenas, Lluís-Anton. Noms a la sorra. Ed. Columna, Barcelona, 1995. 338 pàgs.

La protagonista viu la Guerra Civil espanyola i és clau en els esdeveniments al voltant de la Revolució dels Clavells del 25 d'abril de 1974: la violència colonial portuguesa a Àfrica generà el malestar que enderrocà la dictadura a la metròpoli. Manté un cert interès però hi ha millors novel·les d'aquest estimable autor.

Cabré, Jaume. Les veus del Pamano. Ed. Proa, Barcelona, 2004. 702 pàgs.

Malavida i mort d'un mestre al Pirineu de la immediata postguerra. Surt de tot: falangisme, Opus, maquis... i moltes morts... i moltes tortures. Una de les millors novel·les d'una ploma gegantina de les lletres catalanes. Apassionant. Per saber més d'en Cabré: El sentit de la ficció , magnífic assaig sobre el seu pensament literari.

17. CINEMA D'HISTÒRIA

▪ Antiguitat

FARAÓ (PHARAO). Dir. Jerzy Kawalerowicz (174 m. color). Interpr. George Zelnik, Brbr Bryl, Krisztina Mikolajewska, Piotr Pawloswki, J. Kawalerowicz. Fotografia: Jerzy Wojcik. Música: Adam Walacinski. Una producció polonesa dels Estudis de Lodz.

No apte per impacients i amants de l'acció trepidant. Una pel·lícula intel·ligent per a un espectador no un consumidor.

“Sinopsi:

A l'antic Egipte, l'hereu del faraó s'enamora d'una jove jueva però és seduït per una sacerdotessa que l'incita a lluitar contra els assiris.

La imatge històrica del veritable Egipte ha estat sovint substituïda per l'imaginari creat des de Hollywood. Sinuhé el egipcio, Tierra de faraones i, especialment, Cleopatra mostren un imperi de cartró pedra que el cinema nord-americà va bastir d'acord amb uns referents identificables pels espectadors del segle XX però probablement molt llunyans de la realitat. Faraó, en canvi, s'apropa a la història i els personatges immediatament posteriors a la vintena dinastia per oferir-ne un retrat que conjuga l'espectacle amb la reflexió política, la tensió dramàtica amb la versemblança històrica.

Sorpren, d'entrada, que una cinematografia com la polonesa, en plena època socialista, apostés per una superproducció d'aquestes característiques. Rodat als escenaris naturals de Karnak, Luxor o la vall dels Reis, va mobilitzar la construcció de gegantescos decorats, l'aparició de quatre mil extres o un pressupost gairebé deu cops més elevat que la producció més cara rodada al seu país fins aquell moment. Es va presentar al Festival de Cannes del 1966 i va arribar als circuits d'art i assaig del nostre país en una còpia àmpliament mutilada pels censors.

Dos dels elements que caracteritzen Faraó - les relacions de poder i la importància decisiva que el sexe hi juga afectaven directament els principis controlats pel franquisme però resulten fonamentals dins dels plantejaments del film. Inspirat en la figura de Ramsès XIII, que va ser assassinat sense haver pogut ser coronat faraó després de la mort del seu pare, el realitzador Jerzy Kawalerowicz desenvolupa un curs d'estratègia política basat en el joc d'aliances, les fidelitats patriòtiques, el poder de les forces mercenàries, els canvis de rumb provocats per intrigants figures femenines o la decisiva influència dels estaments religiosos.

El resultat és un film èpic que no estalvia recursos ni espectacularitat, però que al mateix temps sap canviar de registre a l'hora de passar a les escenes més intimistes. Rodat amb una acurada planificació basada en les composicions que permet el format scope -un dels pitjors enemics de l'exhibició cinematogràfica a través del televisor-i interpretat per actors desconeguts pel públic occidental, el film va ser objecte d'una

reposició en versió íntegra que va arribar a les pantalles del nostre país, subtitulada en català, el desembre del 1981.”

(“Egipte” Esteve Riambau, diari Avui, 6 de setembre de 1997)

SINUHÉ, L'EGIPCI (THE EGYPTIAN) (1954). DIRECTOR: Michael Curtiz. (134 MINUTS, COLOR). VERSIÓ DOBLADA AL català. Intèrprets: Edmund Purdon, Victor Mature, Jean Simmons, Peter Ustinov. Guió: Philip Dunne i Casey Robinson, Segons-la novel·la de Mika Waltari. FOTOGRAFIA: Leon Shamroy. MÚSICA: Bernard Hermann i Alfred Newinan. Una Producció Nord-Americana de Darryl F. Zanuck per a la 20th Century Fox.

Útil per entendre el monoteisme, un atac d'epilèpsia, l'alcoholisme, l'esclavatge, el mode de producció asiàtic amb les castes, l'estament militar. Es justifica la guerra, apareix el profanador de tombes, l'immigració amb els hitites, el cerimonial de la momificació, la lepra, la cangrena, el magnicidi, la introducció del ferro...

“Hi ha pel·lícules de metges i pel·lícules sobre Egipte. L'egipci és un film sobre un home que acaba per esdevenir el metge del faraó. L'acció està situada històricament durant el regnat d'Akhnaton, vers el 1330 abans de Crist, però tant li fa. Fa tota la impressió que tant Mika Waltari, l'autor de la novel·la original, com Philip Dunne i Casey Robinson, els guionistes que la Fox va contractar per escriure la seva adaptació a la pantalla, van llençar els manuals d'història a les escombraries quan encara no havien passat de la introducció.

L'egipci respon, en canvi, a l'estètica dels pèplums que Hollywood va potenciar quan el Sistema d'Estudis va començar a trontollar per culpa, entre d'altres motius, de la competència televisiva. Per fer honor als circumdants Ben-Hur o Ceopatra, la història de Sinuhé no dura menys de dures hores i quart. És a dir, el temps necessari per mostrar la cistella del nen abandonat a les aigües del Nil per no ser menys que Moisès, l'atzar que li permet salvar la vida del faraó en el curs d'una cacera de lleons i, finalment, la seva vida en una cort del faraó més plena d'emboïcs, problemes i enveges que la de la sarsuela del mateix títol. En aquest cas, l'amor que el protagonista sent per una cortesana babilònica l'obliga a abdicar de bona part dels seus privilegis, exiliar-se entre els hitites i tornar a Egipte per ser testimoni de més desgràcies que les provocades per les plagues.

Amb l'excepció de la versemblança històrica i del sentit de les proporcions, no es pot dir que L'egipci no tingui tot allò que se li pot demanar a una superproducció de Hollywood. Fins i tot, humor; i, si és involuntari, tant és, resulta igualment eficient. D'espectacle tampoc no en falta i el planter d'actors cobreix les quotes de l'star system.”

(“Metge del faraó” Esteve Riambau, diari Avui, 22 d'agost de 1998)

SPARTACUS (1960). DIRECTOR: Stanley Kubrick (196 MINUTS, COLOR). VERSIÓ DOBLADA AL CASTELLÀ. INTÈRPRETS: Kirk Douglas, Jean Simmons, Laurence Olivier, Charles Laughton, Tony Curtis. Guió: Dalton Trumbo. FOTOGRAFIA: Russell Metty. Música: Alex North. UNA PRODUCCIÓ NORD-AMERICANA D'EDWARD LEWIS PER A BYRNA PRODUCTIONS.

No és el millor Kubrick però un hom es pot acostar a la figura de l'esclau que no té més ambició que la del rebel: invertir l'ordre social, no fer-lo més just.

“Després dels seus quatre primers llargmetratges -Fear and desire, El beso del asesino, Atracament perfecte i Senderos de gloria-, el realitzador nord-americà Stanley Kubrick havia demostrat les seves grans possibilitats expressives a través del cinema però era un perfecte desconegut per al gran públic. Per aquest motiu, quan Kirk Douglas -que ja havia protagonitzat Senderos de gloria- li va demanar que substituís Anthony Mann com a director d'Espartaco, una superproducció protagonitzada per grans monstres de la pantalla, Kubrick no s'ho va pensar dues vegades.

El guió procedia de la novel·la homònima de Howard Fast - un ex-militant comunista- i l'havia escrit Dalton Trumbo, una prestigiosa víctima de la Caça de Bruixes que havia seguit treballant amb diversos pseudònims. En conseqüència, la trajectòria d'aquest esclau que es rebel·la contra Roma i acaba convertint-se en una apologètica llegenda en favor de la llibertat, estava plena de referències ideològiques i d'un to polític veritablement insòlit en un Hollywood que tot just començava a sortir de la Guerra Freda.

Això no obstant, quan Kubrick es va fer càrrec del projecte, en la seva segona setmana de rodatge, va tractar d'imposar la seva òptica decididament individualista no sols davant la concepció que Trumbo tenia del personatge sinó també de la gegantesca maquinària industrial necessària per moure un producte d'aquestes característiques. El resultat final, evidentment, es ressent d'aquesta tensió interna amb un clar desequilibri entre les escenes més espectaculars i aquelles de caràcter més intimista.

Paradoxalment, en les primeres -com la gran batalla final entre els esclaus i les legions romanes- Kubrick es mostra excessivament fred i distant. En canvi, quan es mou en ambients tancats -com les primeres seqüències a l'escola de gladiadors sap treure tot el partit dramàtic de la situació”.

(“Esclaus” Esteve Riambau, diari Avui, abril de 1996)

“En el año 73 a.C. un grupo de 78 esclavos escaparon de la escuela de gladiadores de Léntulo Baciato en Capua y, bajo el mando de un tracio llamado Espartaco, lograron levantar en armas a un ejército de 70.000 hombres, que mantuvo en jaque durante dos años a las legiones romanas, hasta que fueron vencidos por Craso y Popeyo. Howard Fast escribió una novela sobre tales techos, que Dalton Trumbo -rescatado de las listas negras por Kirk Douglas, productor del filme a través de su empresa Bryna- convirtió en un sólido guión que resalta la rebeldía desesperada de aquellos hombres, su organización, sus ansias de libertad y su postrer sacrificio.

En un principio la dirección del filme estuvo encomendada a Anthony Mann, pero este sucumbió a la semana de rodaje a las presiones de producción y Douglas entregó la batuta a Kubrick, que acababa de rodar con él "Senderos de gloria" y que también había sido despedido por Marlon Brando de "El rostro impenetrable". Kubrick casi reniega del filme, porque declara que no le gustaba un guión demasiado entregado a la lección moral derivada de una utopía e incidía poco en las contradicciones de unos personajes quizás demasiado lineales.

Con todo, "Espartaco" ha quedado como el único "filme de romanos" de ideología liberal, que toma abierto partido por los rebeldes y presenta al Imperio Romano como un nido de ambiciones sustentadas sobre la injusticia del poder político y económico. Las escenas de la batalla de Silaro son magníficas y están inspiradas en las que Eisenstein rodó para "Alexander Nevsky". La versión completa que ahora se exhibe

incluye la famosa escena de requerimiento homosexual entre Olivier y Curtis, en la que la voz del actor inglés esta doblada por Anthony Hopkins.”

MANUEL QUINTO, art. La Vanguardia, abril 1996

▪ Edat Moderna

AGUIRRE, LA CÓLERA DE DÉU (AGUIRRE , DER ZORN GOTTES (1972). DIRECTOR: Werner Herzog. (95 MINUTS, COLOR). VERSIÓ DOBLADA AL CA'ÍALÀ.. INTERPRETS: Klaus Kinski, Cecilia Rivera, Ruy Guerra, Helena Rojo. Guió: W. Herzog. Fotografia: Thomas Mauch. Música: Popol Vuh. Una producció alemanya.

Sinopsi.-

Una expedició comandada per Francisco Pizarro emprèn la recerca de la mítica ciutat d'El Dorado al bell mig de la selva amazònica. Lope de Aguirre controla progressivament el poder de l'expedició.

Complementat amb la novel·la de Sender, aquest film és una crítica despiatada sobre la cara oculta de la conquesta americana. Molt recomanable per a pobles colonitzats com el català.

“Lope de Aguirre és un personatge històric que ha fascinat creadors tan diversos com l'escriptor Ramon J. Sender o el cineasta Carlos Saura. Així doncs, no resulta sorprenent que encaixés a la perfecció dins l'univers de Werner Herzog. Fascinat per universos marginals que han generat films de diversos formats i estils sobre minusvalideses físiques i psíquiques o sobre un campió de salts d'esquí preocupat pels límits dels seus vols, el realitzador alemany va trobar el seu primer personatge històric - després vindrien Kaspar Hauser o Fitzcarraldo- en aquest conqueridor castellà que es va sublevar contra Pizarro en el curs d'una expedició a l'Amazones per localitzar El Dorado.

Aquesta mítica ciutat íntegrament construïda amb or i sorgida de la imaginació dels indígenes va estimular la cobdícia dels colonitzadors i també la seva autodestrucció. Herzog recorre tangencialment a la versemblança històrica, certificada pel diari de viatge escrit pel capellà de l'expedició, però prefereix derivar tota la seva atenció vers el procés obsessiu desenvolupat pel protagonista en el curs d'un viatge als límits de la raó. Klaus Kinski, en el millor paper d'una vida artística consagrada al cinema d'espionatge o spaghetti westerns, aporta la seva mirada enlluernada i sense fons a la composició d'un personatge que encarna simultàniament la desmesura del poder, el fanatisme patriòtic i la follia de l'ambició.

En el context de la serena bellesa salvatge aportada pels escenaris naturals en els quals la pel·lícula es va rodar a cavall entre un tractament semidocumental i la poesia aportada per la banda sonora de Popol Vuh, els seus mètodes sanguinaris anihilen dissidents i no s'aturen davant de cap dels obstacles que s'interposen en el seu viatge sense retorn.

Precisament per aquest motiu, la fi del seu itinerari culmina en els cercles concèntrics que efectua damunt d'un rai tripulat per cadàvers. Un d'ells és el de la seva filla i la seva pèrdua està més a prop de la impossibilitat de l'incest que de la compassió.

Aguirre és l'últim supervivent d'una quimera que fracassa contra enemics invisibles, un nou Quixot enfrontat a molins que no són gegants, sinó l'ombra d'una utopia convertida en un malson.”

(“El Dorado” Esteve Riambau, diari Avui, 14 de setembre de 1997)

“Herzog siempre ha tenido debilidad por los desequilibrados, por eso esta crónica de la conquista americana es menos un episodio histórico que el relato de una ambición enloquecida. Aguirre, segundón de una expedición en busca del mítico Eldorado, eliminará a todos sus jefes y se hará con el poder en la selva.”

(El Periódico de Catalunya, 14 de setembre de 1997)

- **Edat Contemporània**

- Revolució Industrial**

LA CIUTAT DELS PRODIGIS. DIRECCIÓ Mario Camus ACTORS Emma Suárez, Olivier Martínez, Joaquín Díaz, Toni Isbert, Joaquín Díaz. PAÍS Espanya (1998) DURADA 144 minuts. Color

De la gran novel·la sobre Barcelona no ha sortit la gran pel·lícula.

“Molts directors i productors van quedar fascinats per l'adaptació cinematogràfica de l'excel·lent novel·la d'Eduardo Mendoza, però va ser finalment Mario Camus qui va dirigir aquesta costosa producció, que relata una història d'ascens social a la Barcelona d'entre segles, quan l'ocàs del XIX deixava veure en l'horitzó polític i social la nova ciutat dels prodigis. Malgrat el repartiment d'aires internacionals -Emma Suárez enfrontada a l'itinerant actor francès Olivier Martínez- i la laboriosa reconstrucció, la pel·lícula resulta massa monòtona i academicista.

Recrea els convulsos canvis socials de Barcelona a finals del segle XIX, on la confrontació de les diferents classes socials es barreja amb l'expansió d'una ciutat que ja ha enderrocat les muralles i prepara l'Exposició del 1888.. Drama.

Molts directors i productors es van encapritxar de l'adaptació cinematogràfica de l'excel·lent novel·la d'Eduardo Mendoza, però va ser finalment Mario Camus qui va dirigir la producció, que relata una història d'ascens social en la Barcelona d'entre segles, quan l'ocàs del XIX deixava veure a l'horitzó polític i social la nova ciutat dels prodigis. Tot i el bon repartiment, resulta massa monòtona i discursiva.”

(Quim CASAS, El Periódico de Catalunya, novembre de 2001)

- **I^a Guerra Mundial**

CAMINS DE GLÒRIA (PATHS OF GLORY) (1957)- DIRECTOR: Stanley Kubrick (86 MINUTS, VERSIÓ DOBLADA AL CATALÀ) Intèrprets Kirk Douglas, Ralph Meeker, Adolphe Menjou. Guió: Stanley Kubrick i Jim Thompson. Fotografia: George Krause. Música: Gerald Fried. Producció nord-americana de James B. Harris.

Sinopsi

Un coronel de l'exèrcit francès, durant la I^a Guerra Mundial, rep una ordre suïcida dels seus superiors. El fracàs implica la mort de tres innocents.

L'absurd de la guerra reflectit amb contundència i eficàcia, tot i que sembla que sense masses conseqüències. Sembla que ni polítics ni militars entenen de bon cinema.

“Stanley Kubrick :era un jove realitzador nord-americà que havia fet la seva carrera al marge

de Hollywood quan, després d'Atracament perfecte - un excitant triller que va merèixer els elogis d'Orson Welles- va seguir la seva prestigiosa trajectòria amb l'adaptació d'una novel·la autobiogràfica de Humphrey Cobb. L'experiència d'aquest soldat canadenc que havia lluitat a Europa durant la Primera Guerra Mundial reflectia les execucions *pour l'exemple* que l'exèrcit francès portava a terme entre els seus homes per evitar la covardia i les desercions, i causava així unes dues mil baixes que, posteriorment, van ser moralment rehabilitades.

Gràcies a la col·laboració de Kirk Douglas, en la seva doble funció de productor i protagonista -que després repetiria a Espartaco- Kubrick va gaudir d'un pressupost suficient per poder rodar als voltants de Munic, i reproduir així la confrontació existent entre els elegants palaus habitats per generals que viuen la guerra com un joc i donen ordres amb l'únic benefici d'un ascens en la seva fulla de serveis i les trinxeres plenes de fang en les quals milers d'homes es disposen a morir d'un enemic que Kubrick - com després faria a La chaqueta metálica- insinua però no mostra. En canvi, el realitzador nord-americà subratlla aquestes contradiccions amb dos tipus de moviments de càmera ben diferenciats, ja que, mentre el seu moviment en els estrets passadissos de les trinxeres sempre segueix una trajectòria frontal que permet reflectir l'evident preocupació del coronel que es troba atrapat entre l'obligació de complir una ordre absurda i l'evidència del sacrifici inútil dels seus homes, en els elegants salons del palau, la càmera es desplaça horitzontalment per mostrar les escenes d'un judici absolutament arbitrari.

Construït al voltant d'un guió implacable - en el qual va intervenir l'escriptor policíac Jim Thompson-, el film depura doncs qualsevol element superficial per dirigir tota la seva càrrega crítica contra la jerarquia militar, en una denúncia que l'exèrcit francès mai va digerir. L'estrena a Brussel·les va provocar aldarulls públics i una intervenció de l'ambaixada francesa. La censura d'aquest país el va prohibir durant catorze anys i Camins de glòria tampoc es va estrenar ni a Suïssa - curiosament solidària amb la reputació pública de l'exèrcit francès- ni al nostre país fins ben entrada la democràcia - després d'una aïllada projecció en el Festival de Sant Sebastià el 1980-, cosa que confirmava la vigència del dur al·legat antimilitarista expressat per un film decididament exemplar.”

(“Contra la guerra”, Esteve Riambau, diari Avui, 14 de juny de 1996)

JOHNNY COGIÓ SU FUSIL (JOHNNY GOT HIS GUN). DIRECTOR: Dalton Trumbo (107 MINUTS, COLOR ! BLANC I NEGRE). Intèrprets : Timothy Bottoms, Kathy Fields, Jason Robards. EUA, 1971.

Sinopsi. Durant la Primera Guerra Mundial, un noi ha quedat cec en la batalla i ha perdut les extremitats.

Drama antibel·licista benintencionat i colpidor. Film prohibit durant el franquisme. Un dels al·legats més durs contra la guerra i el militarisme.

Revolució mexicana (1910-1917)

VIVA ZAPATA (1952). DIRECTOR: Elia Kazan (113 MINUTS, BLANC I NEGRE). VERSIÓ DOBLADA AL CATALÀ. Intèrprets: Marlon Brando, Jean Peters, Anthony Quinn, Arnold Moss. Guió: John Steinbeck. FOTOGRAFIA: Joe MacDonald. Música: Alfred Newman. Una producció nord-americana de Darryl F. Zanuck per a la 20th Century Fox.

Sinopsi. Un jove camperol mexicà dirigeix una revolta contra els propietaris de les terres.

La revolució eclipsada per la soviètica vista en plena guerra freda.

“Després d' Un tramvia anomenat desig, Marlon Brando va tornar a col·laborar amb el realitzador Elia Kazan. El material de partida era immillorable, però els aires que corrien per Hollywood en plena era del maccarthysme no eren precisament favorables al caire social que John Steinbeck havia imprès al seu guió sobre la figura d'Emiliano Zapata, el camperol que es va rebel·lar contra la tirania del dictador Porfirio Díaz. El govern mexicà va declinar qualsevol col·laboració perquè no aprovaven el seu punt de vista ideològic. En canvi, Kazan va convèncer els estudis de la Fox que el resultat no seria procomunista.

El realitzador corroboraria les seves paraules amb una declaració voluntària davant la Comissió d'Activitats Antiamericanes i la delació d'una sèrie de militants del Partit Comunista nord-americà. Al film, estrenat un mes després d'aquesta confessió política, aquesta tendència ideològica hi és palesa a través de la denúncia de la corrupció del poder i d'una apologia de la delació que Kazan magnificaria al seu següent film, La llei del silenci. Això no obstant, valoracions polítiques a banda, darrere cada una de les imatges de Viva Zapata s'aprecia la sòlida dramaturgia de Kazan, les influències procedents del film que Sergei Eisenstein havia rodat a Mèxic i la consistent interpretació de Brando.

Durant el rodatge, l'actor va discutir diversos cops amb el realitzador. En una ocasió no estava d'acord amb l'impecable vestit blanc que lluïa el personatge i es va presentar al plató cobert de llot i amb l'excusa que havia relliscat. També prescindia dels dobles i, muntant a cavall, es va ferir en un genoll. En l'escena en què lluita amb el personatge encarnat per Anthony Quinn, la baralla sembla tan real que existeixen dubtes raonables sobre si ambdós actors van saldar davant les càmeres algunes comptes pendents de l'època de Broadway quan Quinn va substituir Brando en la versió teatral d' Un tramvia anomenat desig.”

(“Revolució”, Esteve Riambau, diari Avui, 11 de febrer de 1999)

República i Guerra Civil espanyola

LA PLAÇA DEL DIAMANT (1982) DIRECTOR: Francesc Betriu (110 MINUTS, COLOR). VERSIÓ ORIGINAL CATALANA. INTÈRPRETS: Sílvia Munt, Lluís Homar, Joaquim Cardona, Elisenda Ribas, Guió: F. Beiriu, Benet Rossell i Gustau Hernández. FOTOGRAFIA: Raul Artigot. Música: Ramon Muntaner. Una producció catalana de Figaro Films en col·laboració amb TVE.

Bastant pedagògica, manté prou bé l'interès al llarg del metratge.

“La plaça del Diamant, una de les grans fites de la literatura catalana contemporània, ja havia constituït l'obscur objecte del desig de diversos cineastes catalans que aspiraven a traslladar-la a la pantalla. L'escriptora li va cedir els drets a Jaime Camino durant la dècada dels 60 i Antoni Ribas va ser un altre pretendent destacat d'aquesta crònica barcelonina centrada en el barri de Gràcia i que abasta des de poc abans de la proclamació de la República fins als tèrbols anys de la postguerra.

Dificultats diverses, essencialment derivades d'una censura molt més oberta sobre el paper escrit que sobre les imatges projectades a la pantalla, van ajornar el projecte. Però ja en període democràtic, Francesc Betriu va abandonar la seva adscripció a la comèdia estripada -Corazón solitario, Furia española- per abordar una primera aproximació històrica a la qual després seguirien Réquiem por un campesino español i Vida privada. El context de la nova política de subvencions administratives afavoria aquest gènere cinematogràfic de recuperació històrica, però la producció es va muntar amb un doble objectiu: un llargmetratge destinat a l'exhibició en sales cinematogràfiques i una sèrie en quatre capítols per ser emesa a través de la petita pantalla.

Vistes les dues versions, la segona supera àmpliament la primera, com també succeeix en d'altres casos il·lustres (el Fanny & Alexander de Bergman o el Ludwig de Visconti). El llarg itinerari personal i familiar de la Colometa, metàfora d'un poble amb ganes de viure però que ha de patir en silenci les conseqüències d'una derrota i la posterior repressió política, necessita un ritme que s'ajusta molt millor a les quatre hores televisives que a les menys de dues cinematogràfiques. D'altra banda, les dimensions de la petita pantalla també afavoreixen una planificació molt més agraïda quan se centra en el rostre dels personatges i no en els plans generals, que delaten uns mitjans de producció menys generosos del que seria desitjable. En qualsevol cas, va constituir un esforç important i la descoberta de Silvia Munt.”

(“Colometa”, Esteve Riambau, diari Avui, 12 de novembre de 1999)

L'ESPOIR – SIERRA DE TERUEL. Dir. André Malraux, França-Espanya (1937/1939)
Intèrprets: André Mejuto, Nicolas Rodriguez . Blan i negre. 71 m.

Sinopsi. L'Espanya republicana i els seus combats, filmats sota l mirada d'un Malraux aviador, aventurer i militant.

Un film líric i fraternal, amb un final col·lectiu d'una bellesa a l'estil Eisenstein.

“Una pel·lícula acabada *a mig fe*”. Així definia l'escriptor Max Aub el final del rodatge de la pel·lícula “Sierra de Teruel”, esdevingut a París el juliol de 1939, malgrat que la filmació havia començat a Barcelona un any abans, en plena Guerra Civil espanyola. De l'epopeia que va suposar la gravació bé en podria sortir un documental més interessant que la mateixa pel·lícula. Actors-soldat interpretant-se a si mateixos, material bèl·lic utilitzat per gravar ficció sobre la realitat de la guerra, bombardejos de pel·lícula interromputs per bombardejos enemics sobre la ciutat. Aquesta és la història d'una odissea cinematogràfica on l'esperança va quedar només per al títol.

El principi de la fi comença un 26 de gener de 1939, dia en què l'exèrcit franquista pren Barcelona i l'equip de gravació de “Sierra de Teruel” es veu forçat a fugir a França per la frontera pirinenca. El finançament de la pel·lícula per part del govern republicà i el seu argument obertament antifeixista converteixen els seus promotors, amb André

Malraux i Max Aub al capdavant, en fugitius de la dictadura de dretes que s'ensenyoreix d'Espanya amb el fals argument de les armes.

“Sierra de Teruel” narra les peripècies d'un esquadró d'aviació republicà que prepara un atac aeri a una base enemiga i la posterior destrucció d'un pont. Un cop complerts victoriosament tots dos objectius, un dels avions que retorna a zona republicana perd el control i s'estavella contra una muntanya. El final de la pel·lícula mostra la col·laboració dels habitants d'un poble proper en el rescat dels morts i ferits que són traslladats del lloc de l'accident al poble, on els espera una ambulància. La pel·lícula es basa en la novel·la “L'Espoir” (“L'Esperança”), d'André Malraux –director de la seva primera i última pel·lícula--, que, al seu torn, recrea fets verídics esdevinguts durant la Guerra Civil a la batalla de Terol, on Malraux va participar al front d'un grup de brigadistes internacionals.

El govern de Juan Negrín va sol·licitar a André Malraux –que ja devia haver-hi pensat—que realitzés una pel·lícula que publicités la causa republicana a l'estranger. L'escriptor francès va contactar amb Max Aub, que es convertiria en el seu inestimable escuder a les tasques de direcció. La Subsecretaria de Propaganda va posar a la seva disposició els mitjans necessaris i els millors actors del moment. El nucli de "Sierra de Teruel" va ser filmat als estudis de gravació Orphea, situats a Montjuïc, i al camp d'aviació del Prat de Llobregat, on es va arribar a utilitzar avions de l'exèrcit republicà per al rodatge d'algunes escenes de la pel·lícula.

El final va ser rodat a Collbató, al peu de Montserrat. L'elecció d'aquest escenari va ser, en certa manera, atzarosa, ja que va sorgir de la impossibilitat de gravar als escenaris reals que narra Malraux a "L'Espoir", a la serra de Gúdar, a Terol, al voltant de la població de Linares de Mora. La província de Terol havia estat ocupada mesos abans per tropes lleials a Franco. Davant aquesta inclemència bèl·lica, va aoparèixer la possibilitat de gravar les seqüències finals al sud de França, a la vall d'Isère. Però el temps es llançava al damunt, i per això es va optar per Montserrat, un massís imposant a 30 quilòmetres de Barcelona. L'equip de rodatge es va traslladar a Collbató, on van trobar la complicitat dels seus habitants, convertits en improvisats actors i actrius, autèntics protagonistes del final de la pel·lícula. L'última seqüència demanava un alt nombre de figurants que havien de formar la comitiva fúnebre que acompanyava la baixada dels morts i ferits a l'accident de l'avió, que eren traslladats en lliteres i a lloms d'ases amb ajuda de la població local. L'escena del xoc del bimotor contra la muntanya es va gravar amb la instal·lació d'una càmera en un dels vagons del funicular de Montserrat.

Com a acte final de la pel·lícula, la comitiva arriba al poble. Allí els espera la resta de la població, que aixeca els punys en senyal d'homenatge popular als lluitadors contra l'alçament franquista; entre ells diversos brigadistes i el pagès que havia informat sobre la ubicació del camp d'aviació enemiga. L'escena guanya en simbolisme de resistència si pensem que el final de la pel·lícula va ser ideat per Malraux i Aub a França, quan l'esperança republicana ja havia estat aniquilada. "Derrotats però no vençuts", sembla voler dir l'emotiva imatge de tot un poble amb les mans alçades, tot i ser conscients del tràgic desenllaç bèl·lic.

L'equip de rodatge de "Sierra de Teruel" es va refugiar a França, amb un camió amb els rotlles sense muntar i un tros d'avioneta imprescindible per a la gravació d'algunes

escenes. André Malraux i Max Aub es traslladen a París i allà, als estudis Joinville, treballen intensament en l'acabat de la pel·lícula, que finalitzen el juliol de 1939. Un acabat a mitges, com diria Max Aub, perquè més d'una quarta part de les escenes previstes al guió no van poder ser rodades.

Un cop finalitzada la pel·lícula comença la història de la seva distribució, tant o més rocambolesca que el rodatge. Al final de 1939 és prohibida pel govern de dretes francès. Quan els nazis envaeixen França, el rastre de l'original s'esvaeix al traster de la Història. Algunes investigacions afirmen que va ser destruït per la Gestapo. La misteriosa aparició d'unes còpies clandestines trobades a París al final de la guerra salva "Sierra de Teruel" d'un etern eclipsi. L'abril de 1945 és reposada a França i obté el premi Louis Delluc de la Cinemateca Francesa; potser l'única alegria que podem esmentar en aquest article sobre el film. Llavors la pel·lícula ja havia sofert diversos canvis imposats pel seu nou distribuïdor francès: el canvi de nom (de "Sierra de Teruel" a "L'Espoir"), l'afegitó d'un discurs de Maurice Schumann, líder de la Resistència que havia alliberat França del nazisme i, el pitjor de tot, l'eliminació d'algunes escenes del final de la pel·lícula. Pel que sembla, quan el 1958 Malraux va veure la nova versió a França, se li va fer estranya per aquests canvis.

La distribució de "Sierra de Teruel" va ser lenta i recollia la nostàlgia republicana d'una esperança que va poder ser i no havia estat. El 1947 és projectada als Estats Units, amb poc èxit de crítica i públic. El 1962, al cinema Las Américas de Ciudad de México. El mateix Max Aub havia intentat el 1945 recuperar-ne una còpia que hi havia a Nova York per distribuir-la per Mèxic. També es va projectar a Veneçuela, Argentina i l'Uruguai, sempre en cercles propers a l'exili espanyol.

Tanmateix, van haver de passar 38 anys del rodatge perquè "Sierra de Teruel" pogués ser estrenada a l'Estat espanyol. L'esdeveniment —a penes recollit per la premsa de l'època— va tenir lloc el 28 de gener de 1977 a la Fundació Miró, a pocs metres d'on va ser rodada, els estudis Orpheu aleshores ja desapareguts. "Sierra de Teruel" formava part de la programació de l'exposició "Espanya: avantguarda social i artística", que s'havia estrenat a la Biennal de Venècia l'any anterior. La mostra també va ser objecte de polèmica, ja que va ser considerada "propaganda roja" pel acòlits franquistes. Eren moments de transició cap a un nou sistema polític després de la mort de Franco, però encara ressonaven veus que demanaven la regressió a funestos temps passats.

Max Aub va ser l'encarregat de traduir del francès al castellà el guió original, que va ser publicat per Ediciones Era (Mèxic, 1968). Al pròleg, l'autor d'"El laberint màgic" afirma: "Sierra de Teruel viene a ser la expresión del fin de un mundo que habíamos soñado con cierta esperanza, quién sabe si cierta."

Perquè, al capdavant, l'esperança va ser l'últim que es va perdre. “

(Paco Inclán - Fundació Max Aub. 13 d'abril de 2005)

Entreguerres

EL GRAN DICTADOR. (*The great dictator*). Direcció, producció i guió: Charles Chaplin (Estats Units, 1940) Fotografia: Karl Struss i Roland Totheroh Música: eredith Wilson i Charles Chaplin. Direcció artística: J. Russell Spencer. Muntatge: Willard Nico. Interpretació: Charles Chaplin (El barber jueu / Adenoid Hynkel, dictador de Tomania), Paulette Goddard (Hannah), Jack Oakie (Benzino Napaloni, dictador de Bacteria), Reginald Gardiner (Schulz), Henry Daniell (Garbitsch), Billy Gilbert (Herring), Maurice Moscovich (Senyor Jaeckel), Emma Dunn (Senyora Jaeckel), Bernard Gorcey (Senyor Mann). Duració: 124 minuts

Sinopsi. Un barber jueu que va combatre amb l'exèrcit de Tomania a la primera guerra mundial torna a casa seva anys després de la fi del conflicte. Amnèsic a causa d'un accident d'avió, no recorda pràcticament res de la seva vida passada i no coneix la situació política actual del país: Adenoid Hynkel, un dictador feixista i racista, ha arribat al poder i ha iniciat la persecució del poble jueu, a qui considera responsable de la situació de crisi que viu el país. Paral·lelament, Hynkel i els seus col·laboradors han començat a preparar una ofensiva militar destinada a la conquesta de tot el món.

Incombustible crítica a tots els totalitarismes.

LA CAÍDA DE LOS DIOSES (LA CADUTA DEGLI DEI) (1969). DIRECTOR: Luchino Visconti (155 MINUTS, COLOR). VERSIÓ ORIGINAL SUBTITULADA EN CASTELLÀ. INTÈRPRETS: Dirk Bogarde, Ingrid Thulin, Helmut Griem, Helmut Berger. Guió: Nicola Badalucco, Enrico Medioli I L. Visconti. FOTOGRAFIA: Pasquale de Santis. Música: Maurice Jarre. UNA COPRODUCCIÓ ITALOALEMANYA D'ALFRED LEVY I EVER HAGGIAG.

Sinopsi. Mentre el baró Von Essenbeck celebra la festa del seu aniversari, arriba l'anunci de l'incendi del Reichstag, el 1933.

Fonamental visió barroca de l'ascens del nazisme i la complicitat del gran capital en l'aberració que suposa.

“Després de Rocco y sus hermanos i El gatopardo, Luchino Visconti va tornar a utilitzar un substracte familiar com a motor melodramàtic d'un episodi crucial de la història. Concretament, l'ascensió del nazisme a Alemanya és vista pel realitzador de *La terra tremava* des del nucli fictici dels Von Essenbeck, sòcies dels Krupp i hereus d'Els Bruddenbrook de Thomas Mann, de la concepció operística de l'obra de Richard Wagner i del Macbeth de Shakespeare.

La caïda de los dioses descriu la irresistible renúncia de la burgesia alemanya davant la imparable penetració del nazisme en els cercles de poder. Els marges que utilitza el film per fer aquesta crònica són eloqüents. Al principi, la festa d'aniversari del vell patriarca que anuncia canvis en el consell d'administració de la seva indústria siderúrgica mentre el Reichstag és incendiat serveix perquè cada un dels convidats es tregui la careta per revelar les seves veritables ambicions polítiques. Al final, una necrofilica cerimònia nupcial en la qual dos dels membres d'aquesta mateixa família se suïciden sota una grandiloqüent parafernàlia nazi, delimita el destí col·lectiu d'aquesta aventura històrica. Com si es tractés d'una partida d'escacs, cada un dels peons implicats desplaça o neutralitza els seus contrincants fins a ocupar una millor posició en el procés en què la

mort d'una generació caduca implica el naixement d'una nova espècie molt més ambiciosa. Aquesta és la raó que justifica la impactant escena de l'incest entre una mare que renuncia a la seva condició de Lady Macbeth per lliurar-se al seu fill que, des del moment en què es transvesteix de Marlene Dietrich a El ángel azul, assumeix una simbòlica tradició històrica.

Visconti va posar tots els elements habituals en el seu univers cinematogràfic al servei d'una crònica històrica tan espectacular com esgarrifosa, tan didàctica com penetrant. Fins al punt que, tot i ser un film que ha gaudit d'una escassa difusió posterior, el seu record roman incorrupte per damunt d'herències tan poc consistents com Cabaret, El portero de noche i una llarguíssima llista de seqüeles que van frivolitjar el nazisme amb l'orgiàstic pretext de la corrupció moral.”

(“L’ascensió del nazisme”, Esteve Riambau, diari Avui, 11 de gener de 1999)

“Excelente puesta en escena y maravillosas interpretaciones para uno de los filmes más carismáticos de Visconti. Un clásico del cine mundial.”

(El País, 11 de gener de 1999)

Una pel·lícula, *La calçada dels déus* de Luchino Visconti, descriu magistralment la complicitat de la gran indústria amb el nazisme. Si el gran capitalisme no hagués donat la seva conformitat i el seu suport a Hitler des de bon començament, podem estar segurs que els ideals nazis no haurien pogut escampar-se amb tanta impunitat. A *La calçada dels déus*, Visconti analitza com una família que s'havia sostingut amb els ideals de la burgesia vuitcentista és capaç d'identificar-se amb el nazisme a través dels seus membres més degradats. Sota l'estel wagnerià, amb el refinament i la grandesa que acostumen a tragar anys i anys de riquesa, la dinastia de burgesos alemanys que tracta Visconti no són sinó un esglai més que fan possible l'univers concentracionari nazi. Visconti ens dona a la seva pel·lícula prou elements com per a fer-nos pensar en la dinastia dels Krupp. En la realitat, el 20 de novembre de 1943, el Butlletí Oficial alemany, publicava un decret signat per Hitler que deia així: «L’empresa de Fried Krupp, empresa familiar des de fa 132 anys, mereix el més alt reconeixement pels seus esforços incomparables de cara a augmentar el potencial militar d'Alemanya.»

Montserrat Roig. Els catalans als camps nazis. Barcelona, 2003. Pàg. 321

- Guerra Freda

ALEMANYA ANY ZERO (Germania anno zero) Direcció: Roberto Rossellini. Guió: Roberto Rossellini, Carlo Lizzani, Max Coplet. Fotografia: Robert Juillard. Escenografia: Piero Filippone. Vestuari: Piero Tosi. Música: Renzo Rossellini. Muntatge : Eraldo Da Roma. (França, Alemanya, Itàlia 1947). Duració: 75. Producció: Salvo D'Angelo, Roberto Rossellini. Intèrprets: Edmund Koeler, Edmund Moeschke, Eva Koeler, Ingetraud Hinze, Karl-Heinz Koeler: Franz-Otto Krüger, Father Koeleri, Ernst Pittschau, Herr Enning, Erich Gühne.

Duríssima pel·lícula que deixa mal gust de boca i tot i que venen ganes de no recomanar-la, no deixa de ser una de les més grans i nobles lluites contra el feixisme.

“Ganadora del Festival de Locarno en 1948, "Alemania año cero (Germania anno zero)" fue dedicada por Rossellini a su hijo Romano, fallecido en agosto de 1946. Una vez más, Rossellini pone la mira en el sufrimiento humano y en los perdedores, derrotados por una vida que los obliga a pagar culpas ajenas. Con un final desesperado y una visión de la vida trágica y sin esperanzas, el director cierra la trilogía comenzada con Roma ciudad abierta y continuada con Paisà. Ambientada en Berlín, ciudad fantasma, inmediatamente después de la caída del Tercer Reich, la película cuenta la historia de Edmund Koeler, un chico de sólo trece años que vive en la mayor penuria. Como muchos otros habitantes de ese silencioso cúmulo de escombros en que se ha convertido la ciudad, Edmund recorre los edificios destruidos en busca de alimentos para su familia, que vive apiñada en una única habitación de alquiler. El padre de Edmund está postrado con una grave invalidez, el hermano ha desertado durante la guerra y ahora lo buscan como ex nazi, no tiene cartilla de racionamiento y depende totalmente de Edmund. La hermana, mientras tanto, se prostituye con los soldados de las tropas aliadas a cambio de favores y regalos. A Edmund la vida le parece cada vez más inútil y más triste, hasta que se encuentra con un antiguo maestro suyo: un hombre enigmático y cínico, que le inculca una insana teoría según la cual los débiles deben sucumbir para dejar lugar a los fuertes. “

(<http://www.italica.rai.it/esp/cinema/peliculas/germania.htm>) (juliol 2005)

DR. STRANGELOVE (DR. STRANGELOVE OR HOW I LEARNED TO STOP WORRYING AND LOVE THE BOMB) (1963). DIRECTOR: Stanley Kubrick (94 MINUTS, BLANC I NEGRE). VERSIÓ DOBLADA AL CATALÀ. INTÈRPRETS: Peter Sellers, George C. Scott, Sterling Hayden, Slim Pickens. Guió: S. Kubrick, Terry Southern i Peter George, segons una novel·la de P. George. FOTOGRAFIA: Gilbert Taylor. Música: Laurie Johnson. UNA PRODUCCIÓ BRITÀNICA DE S. KUBRICK PER -A HAWK FILM.

Sàtira punyent de la imbecil·litat de militars i polítics.

“Com Fear and desire -el seu primer llargmetratge-, Senders de glòria o La chaqueta metálica, Doctor Strangelove aborda la guerra sense mostrar físicament l'enemic però denunciant el caràcter absurd de la jerarquia militar. Tanmateix, quan amplia el conflicte a la dimensió d'una hipotètica guerra nuclear, Kubrick substitueix la tragèdia per una farsa d'enormes proporcions sarcàstiques. Englobat per un pròleg -dos avions fent gasolina en ple vol- i un epíleg -una orgiàstica successió d'explosions en cadena d'innegables connotacions eròtiques, el film delimita tres espais - la base aèria d'on han partit els mortífers B-52 per ordre d'un general enfollit, la sala del Pentàgon des d'on el president nord-americà intenta evitar la catàstrofe i l'interior d'un avió que, eludint tots els controls, dirigeix la seva càrrega atòmica contra un objectiu soviètic- que el muntatge intercala rítmicament al so d'una marxa militar.

Com succeeix en d'altres films de Kubrick, els tres espais són claustrofòbics i provoquen reaccions que voregen l'humor - com la destrucció d'una màquina de Coca-cola amb una metralladora per obtenir una moneda que permeti trucar des d'una cabina telefònica al president dels Estats Units- però no cauen en el ridícul.

Una escena final en la qual el president dels EUA, un savi atòmic alemany, l'ambaixador soviètic i diversos generals de l'Estat Major reaccionaven a l'explosió de la bomba amb una batalla de plats de nata a la cara va ser suprimida en el muntatge final.

En canvi, Kubrick inclou nombroses metàfores sexuals que es poden localitzar en els mots que reben alguns dels personatges -l'ambaixador soviètic es diu De Sadesky-, en

la simbologia fal·lica -metralladora, cigar i micròfon esgrimida pel general Ripper o en les relacions del general Turgidson amb la seva secretària.”

(“Bomba atòmica”, Esteve Riambau, diari Avui, 8 d’abril de 1998)

LA CHAQUETA METÁLICA (FULL METAL JACKET). Director. Stanley Kubrick.
Intèrprets: Matthew Modine, Adam Baldwin. País: EUA. Any 1987. Duració: 112 minuts. Color.

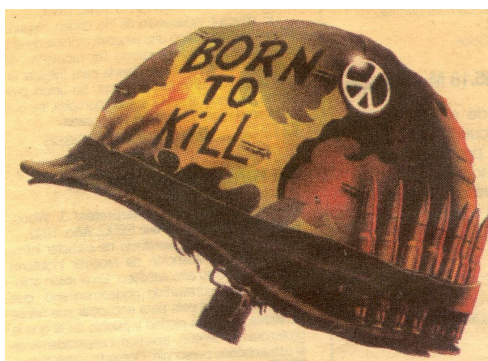
Obra mestra, recorda aquella frase de Durruti que l’exèrcit és escola de vici durant la pau i escola de mort durant la guerra.

“En plena fiebre de las películas de Vietnam (Platoon o La colina de la hamburguesa), un director al margen de las modas, Stanley Kubrick, decidió dar su visión, asegurando que si no lo había hecho hasta entonces era por no haber encontrado el material de partida adecuado. La novela de Gustav Hasford satisfizo tanto al realizador que salió de su encierro monacal para añadir otro título a su brillante filmografía.

La cinta se divide en dos partes: en la primera de ellas, un grupo de jóvenes marines reciben un duro adiestramiento con la intención de prepararlos para combatir en Vietnam. En el segundo tramo del filme -rodado en muchos momentos con la cámara al hombro para subrayar los titubeos de los soldados-, los muchachos deberán hacer frente a la cruda realidad de la guerra.”

El filme ilustraba uno de los episodios más importantes del conflicto, la ofensiva del Tet en 1968, que cambió el curso de la guerra. Allí, los norvietnamitas sufrieron un duro golpe, pero su derrota fue una victoria moral, ya que tomaron conciencia de que podían ganar, mientras que los norteamericanos empezaron a flaquear y a perder la confianza en sus propias fuerzas.

Kubrick formó el reparto pidiendo a varios actores poco conocidos que le enviaran un vídeo con una selección de sus trabajos anteriores.

(Eduardo de Vicente, El Periódico de Catalunya)

“Matthew Modine se instaló en el corredor de las grandes estrellas gracias a su interpretación en esta película de Stanley Kubrick, La chaqueta metálica. Con su habitual pericia, el director narraba, bajo su punto de vista, una de las batallas decisivas en la guerra de Vietnam, la ofensiva del Tet. El filme hizo famosa la frase

"Bon to kill", escrita en el casco del soldado protagonista, y que luego tendría una versión española ("Nasío pa matá" en el cómic de Ivà Historias de la puta mili.)”

(El Periódico de Catalunya)

Un soldat israelià apunta protegit per un casc en què es llegeix “nascut per matar” Foto diari Avui, 6 de novembre de 2000

SOLOS EN LA MADRUGADA. España (1978) Duració 102' Director José Luis Garci. Intèrprets: José Sacristán, Fiorella Faltoyano, Emma Cohen, Maria Casanova. Guió: José Mª González Sin, José Luis Garci. Fotografia: Manuel Rojas. Música: Jesús Gluck

Sinopsi. Un locutor de ràdio, del programa nocturn "Solos en la madrugada", travessa una crisi sentimental que, unida a la seva obsessió pels problemes de la seva generació, li fa realitzar cròniques satíriques i derrotistes de la societat espanyola durant els anys de transició democràtica de finals del 1970.

Té un cert valor sociològic per copsar la tristesa existencial de la Transició espanyola.

Història de l'Art

Impressionisme i Neoimpressionisme

EL LOCO DEL PELO ROJO (LUST FOR LIFE) (1956). DIRECTOR: Vincente Minnelli (117y MINUTS, COLOR). VERSIÓ DOBLADA AL CASTELLA. INTÈRPRETS: Kirk Douglas, Anthony Quinn, James Donald, Pamela Brown, Everett Sloane. Guió: Norman Corwin, SEGONS EL LLIBRE D'IRVING STONE. FOTOGRAFIA: Frederick A. Young. Música: Miklos Rozsa. UNA PRODUCCIÓ NORD-AMERICANA DE LA METRO GOLDWYN MAYER.

Sinopsi. Biografia del pintor Vincent Van Gogh a través de la seva relació amb el seu col·lega Gauguin.

Interessant per aproximar-se a la figura del malaguanyat pintor. No tant a la seva obra.

“L'any 1948, el cineasta francès Alain Resnais va portar a terme la curiosa experiència de realitzar un film sobre Vincent van Gogh en blanc i negre. L'objectiu era doble: veure aparèixer "l'arquitectura tràgica" del pintor, i també saber "si uns arbres pintats, unes cases pintades o uns personatges pintats podien jugar, gràcies al muntatge, el paper que els objectes reals juguen en un discurs". El teòric André Bazin opinava sobre això que en aquestes circumstàncies, "a més del pintor, també es traeix la pintura, perquè l'espectador creu tenir davant dels ulls la realitat pictòrica mentre, en realitat està obligat a veure-la a través d'un sistema plàstic que la desnaturalitza".

En canvi, quan Vincente Minnelli es va proposar dur a la pantalla la biografia del pintor holandès des de l'òptica de Hollywood, la seva opció va ser radicalment diferent. Prèviament, Jean Renoir -fill de pintor il·lustre- havia renunciat a una empresa similar amb Van Heflin com a protagonista i, per aquest motiu, la intel·lectualitat francesa va recelar de la invasió nord-americana en un dels terrenys més apreciats de la cultura europea. Cèlebres crítics d'art, com Jean de Beuken, van visitar el plató per donar-hi la seva benedicció i, quan el film es va estrenar, nombrosos diaris van publicar un doble comentari signat per especialistes d'art -severs jutges de l'exactitud històrica del film- i de cinema.

En realitat, una bona part d'aquests aspectes corresponien al guió escrit a partir de la biografia publicada per Irving Stone -també autor d'un llibre sobre Miquel Àngel que donaria peu al film *El tormento y el éxtasis*- i l'opció de Minnelli va consistir a emmotllar la seva particular paleta cromàtica a l'univers pictòric de Van Gogh. Substituint els habituals vermells llampants que predominen a *Un americà a París* pels colors blaus, verds i grocs característics de la paleta del pintor, el realitzador nord-americà es va apropar a la seva personalitat amb el recolzament addicional del productor John Houseman i de l'actor Kirk Douglas, un tercet artístic que ja havia demostrat les seves possibilitats amb el melodrama *Cautivos del mal*. En les seves memòries, Kirk Douglas recorda amb afecte la seva relació amb Minnelli, però qualifica de "dolorosa" l'experiència de "sondejar l'ànima d'un artista turmentat". Anthony Quinn, que encarna el paper de Gauguin, va rebre un Oscar al millor actor secundari per la seva interpretació d'un dels seus pocs amics.”

(“Retrat de Van Gogh, Esteve Riambau, diari *Avui*, 1998)

MOULIN ROUGE (1952). DIRECTOR: John Huston (123 MINUTS, COLOR). VERSIÓ DOBLADA AL CATALÀ. Intèrprets: José Ferrer, Zsa Zsa Gabor, Colette Marchand, Suzanne Flon. Guió: J. Huston i Anthony Veiller segons la novel·la de Pierre La Mure. FOTOGRAFIA: Oswald Morris. Música: Georges Auric. UNA PRODUCCIÓ BRITÀNICA DE JACK CLAYTON PER ROMULUS FILMS.

Molt entretinguda, estimula per endinsar-se en l'univers estètic de l'època.

“John Huston va acceptar la proposició d'adaptar a la pantalla la novel·la de Pierre La Mure que recreava la biografia de Toulouse Lautrec sempre que pogués plantejar el film

a partir d'un llarg flashback que partís del llit de mort del protagonista. A la pel·lícula, aquests records del pintor impressionista provoquen un esclat de color des de l'atmosfera del Moulin Rouge, que l'artista va immortalitzar amb la seva galeria de personatges.

Filtres col·locats sobre els focus per subratllar determinats colors i la magnífica fotografia d'Oswald Morris van convertir aquest original tractament cromàtic en un dels principals al·licients de la pel·lícula. L'altre repte important consistia a trobar un actor capaç d'interpretar el personatge caracteritzat per la seva deformitat física. Huston va triar José Ferrer i l'actor es va passar bona part del rodatge caminant sobre els seus propis genolls coberts amb un calçat especial per poder donar la talla -en aquest cas real- de Toulouse Lautrec.

L'habilitat de l'artista Marcel Vertès per falsificar els dibuixos originals del pintor davant la càmera van incrementar la versemblança d'aquest film amb el qual Huston incrementava la galeria de perdedors i marginats que sovintegen a la seva filmografia.

La convincent recreació d'una atmosfera negada en alcohol i lliurada als sentiments derivats de la tensa relació amb una prostituta genera els millors moments de Moulin Rouge i compensa la fossilització d'un guió excessivament convencional.”

(“Pintor”, Esteve Riambau, diari Avui, 19 de novembre de 1997)

HISTÒRIA DE L'ART

1. LES SET ARTS

1. ARQUITECTURA
2. ESCULTURA
3. PINTURA
4. MÚSICA
5. POESIA
6. RETÒRICA
7. CINEMA

Com tot esquema és reduccionista, caldria dedicar un lloc a les arts decoratives (tapisseria, porcellana, moble, joieria...), la dansa, el teatre, l'òpera, la fotografia; tot i que amb una mica d'esforç s'encabeixen perfectament en les 7 esmentades, com per exemple la foto dins del cinema.

Les arts sempre són instruments de la pau, per això quan es parla d'estratègia o art de fer la guerra més que fer riure –possible- convé fer veure què és precisament tot el contrari.

Quan s'intenta imposar una determinada estètica o ús de l'art, es cau en el vici de l'autoritarisme, aquest es radicalment contrari a l'activitat humana artística. Tot sovint, el poder (estat, govern i un bon nombre d'institucions) més que protegir el bon gust social, promou el mal gust i generalitza el disgust entre la població.

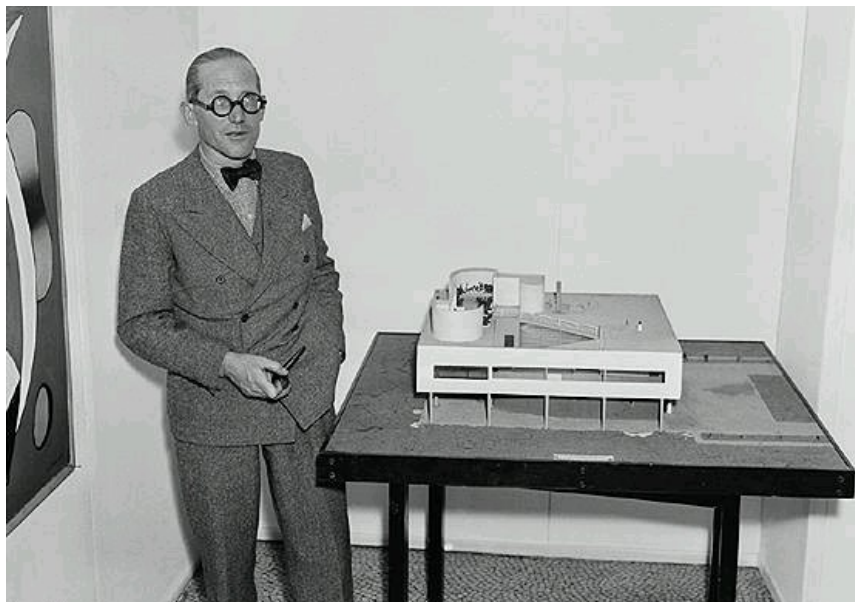
Art i crítica van tan units com abortaments produeix la còpula entre art i mercaderia.

2. ELS PILARS DE L'ARQUITECTURA CONTEMPORÀNIA

- **FRANK LLOYD WRIGHT** (1867-1959)

- **LE CORBUSIER** (Charles Édouard Jeanneret) (1887-1965)

Le Corbusier, amb la maqueta d'un dels seus edificis més emblemàtics, la vil·la Savoie.

- **BAUHAUS** (1919-1933), escola d'arquitectura i de disseny.

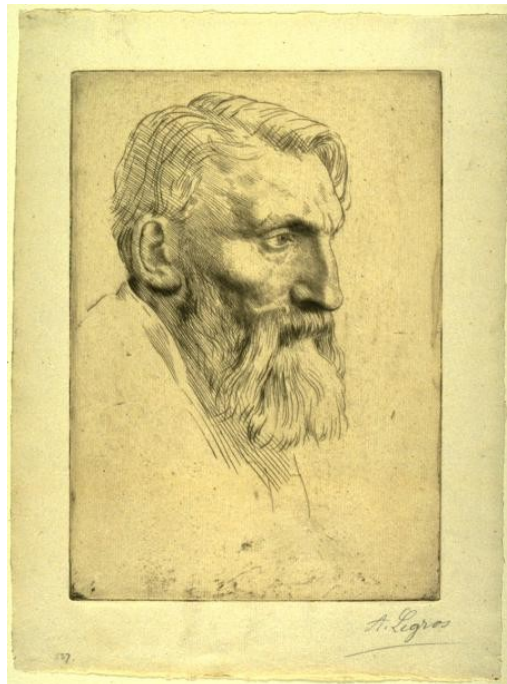
Seu del Bauhaus a Dessau (Alemanya)

3. EL DOS GRANS ESCULTORS DE TOTS ELS TEMPS

- **MIQUEL ÀNGEL (1475-1564)** (Michelangelo Buonarroti)

- **RODIN, Auguste** (1840-1917)

4. L'ART DE LA PINTURA

1.- Potser la millor pintura de la Història de l'Art:

El Sant Sopar (1495-1498), de Leonardo da Vinci (1452-1519), tempra i oli sobre mur, Santa Maria delle Grazie, Milà (Itàlia)

1.- Potser la (...) pintura de la Història de l'Art:

El Quart Estat (Quarto Stato), G. Pellizza da Volpedo (1868 - 1907)

5. HIMNES I CANÇONS

CATALUNYA, COMTAT GRAN

Catalunya, comtat gran,
 qui t'ha vist tan rica i plena!
 Ara el rei nostre senyor
 declarada ens té la guerra.
 Segueu arran, segueu arran,
 que la palla va cara, segueu arran.

El comte duc d'Olivars
 temps ha que li burxa l'orella,
 ara és hora, nostre rei,
 ara és hora que fem guerra.

Contra tots els catalans,
 ja veieu quina n'han feta!,
 passaren viles i llocs
 fins al lloc de Riudarenes.

Ja n'han cremada una església
 que Santa Coloma es deia,
 cremant albes i casulles,
 cremant calzes i patenes.

Del pa que no n'era blanc
 deien que era massa negre
 i en donaven als cavalls
 tot per desolar la terra.

Al davant dels seus parents
 deshonraven les donzelles
 i mataven els seus pares
 si de mal donaven queixa.

Ja en daren part al virrei,
 del mal que aquells soldats feien.
 -Llicència els he donat jo.
 Molta més se'n poden prendre.

En sentir-ne tot això
 se s'ha avalotat la terra.
 En sentir-ne tot això
 se s'ha avalotat la terra.

Ja entraren a Barcelona
 cent persones forasteres
 amb el nom de segadors,

perquè n'era temps de sega.

De tres guardes que n'hi ha,
ja n'han morta la primera,
anaren a la presó
a dar llibertat als presos.

Tragueren als diputats
i els jutges de l'audiència,
i mataren el virrei
al fugir-ne a la galera.

El bisbe els va beneir
amb la mà dreta i l'esquerra.
-On és vostre capità?
Quina és vostra bandera?

Ja van treure el bon Jesús
tot cobert amb un vel negre.
Ja van treure el bon Jesús,
tot cobert amb un vel negre.

-Aquí és nostre capità,
aquesta és nostra bandera.
A les armes catalans,
que el rei ens declara guerra
 Segueu arran, segueu arran,
 que la palla va cara, segueu arran.

LA MARSELLAISE

Allons enfants de la Patrie
Le jour de gloire est arrivé
Contre nous de la Tyranie
L'étendant sanglant est levé (bis)
Entendez-vous dans nos compagnes
Crugir ces féroces soldats
Qui viennent jusque dans vos bras
Egarger vos fils vos compagnes

(Refrain)
Ceux armes citoyens
Fermez vos bataillons
Marchons! Marchons!
Qu'on sang impur
Abreuve nos sillons.

LA INTERNACIONAL

Amunt els pobles de la terra;
 amunt, el qui pateixen fam.
 La força pel dret és vençuda,
 s'acosta el bell temps de la pau.
 Del passat, destruïm misèries:
 esclaus, aixequem vostres cors.
 La terra serà tota nostra.
 No érem res i ho serem tot.

És la lluita darrera.
 Agrupem-nos, germans!
 La Internacional serà la pàtria dels humans.

No esperis salvacions supremes
 de déus, de reis ni de tirans.
 Obrer, és la sang de tes venes
 la que triomfant et salvarà.
 La força del tirà sotmesa,
 ton puny deixarà quan voldràs.

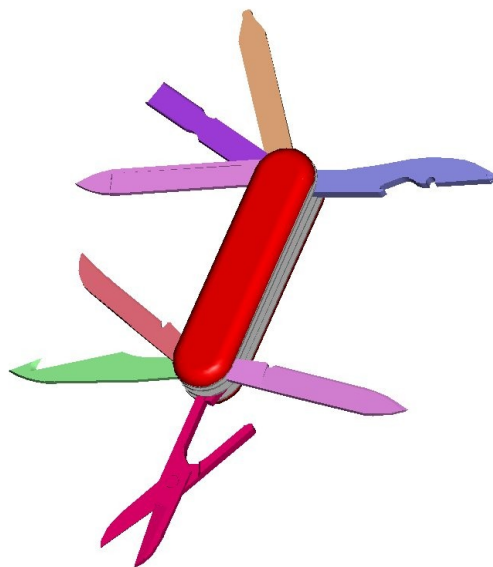
A LES BARRICADES

Negres tempestes agiten els aires,
 núvols sinistres ens ceguen l'esguard,
 malgrat ens esperi la mort més cruenta
 contra l'adversari haurem de lluitar.

L'única riquesa és la llibertat
 i cal defensar-la amb coratge i amb fe.
 Alça la bandera revolucionària
 que sense repós ens mena el triomf del nostre anhel. (bis)

Dempeus tot el poble! Tots a la lluita!
 Esfondrem amb fúria la reacció!
 A les barricades! A les barricades!
 Per la victòria de la Confederació. (bis).

RECURSOS APLICATS A LES CIÈNCIES SOCIALS

1. TÈCNIQUES DE TREBALL: FER UN TREBALL DE SÍNTESE

1. Objectiu

Treballar amb bibliografia diversa per ampliar els coneixements específics sobre un tema, i alhora, desenvolupar la capacitat de síntesi. Es tracta d'elaborar un bon guió sobre el tema, cercar informació, llegir-la i extreure'n els fets, conceptes i idees fonamentals per tal d'arribar a una **síntesi** que doni una visió general, clara i coherent del tema. Les fonts d'informació són: llibres, revistes, diaris, mapes, documents iconogràfics, cronologies i en general tot allò que un hom consideri font històrica.

2. Exemple

L'Índia: Gandhi i la lluita per la independència

2.1. Fonts

A. Contra el domini britànic: abandoneu l'Índia

El Comitè del Congrés pensa [...] que la dominació anglesa a l'Índia ha d'acabar tan aviat com es pugui, pel bé de l'Índia i per la defensa dels principis de les Nacions Unides. [...]

"L'Índia, aquesta víctima típica de l'imperialisme modern, ha esdevingut el centre de la qüestió (de la descolonització), ja que és sobre l'alliberament de l'Índia que es jutjarà Anglaterra i els Aliats i on els pobles d'Àsia i els d'Àfrica trobaran les fonts per l'entusiasme i l'esperança. La fi de la dominació britànica sobre aquest país és, doncs, una qüestió vital i primordial: de la seva resolució depenen el desenllaç de la guerra i el triomf de la llibertat i de la democràcia. Una Índia lliure serà la millor garantia d'aquest triomf."

RESOLUCIÓ ADOPTADA EL 1942 PEL PARTIT DEL
CONGRÉS

B. Desobediència civil. No violència

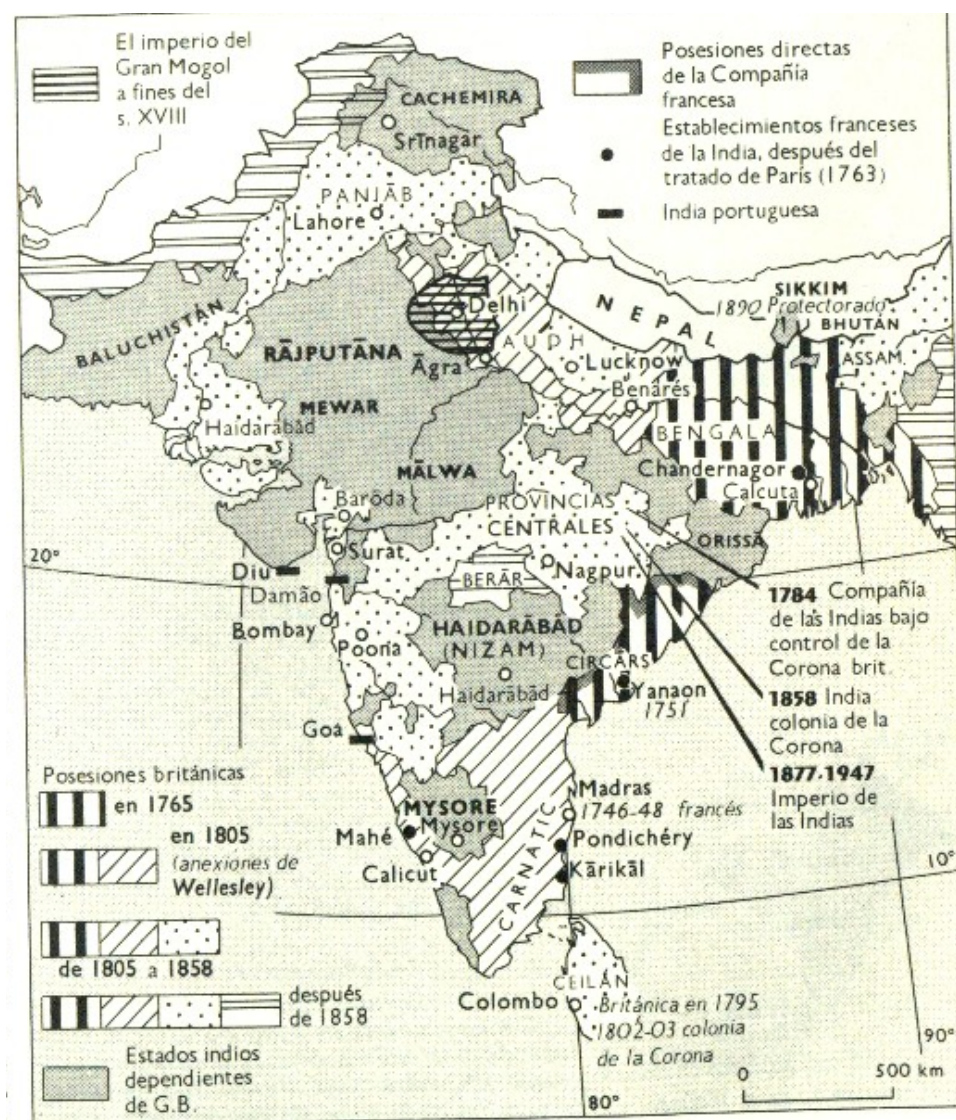
"La desobediència civil completa és una revolta, però sense cap violència. Aquell que es compromet a fons amb la resistència civil no ha de tenir en compte de cap manera l'autoritat de l'estat. Es converteix en una persona 'fora de la llei' que s'arroga el dret d'ignorar qualsevol llei contrària a la moral. Ha d'estar preparat per rebutjar el pagament d'impostos o per no obeir les lleis que prohibeixen els piquets de vaga.

GANDHI. 1919

C. Cronologia

ANY	FETS
1885	Fundació del Partit del Congrés
1906	Fundació de la Lliga Musulmana
1919	Gandhi proposa la desobediència civil
1942	S'inicia la campanya "Abandoneu l'Índia"
1947	Independència de l'Índia i del Pakistan. Conflictes ètnics
1948	Assassinat de Gandhi
1949	Enfrontaments entre l'Índia i el Pakistan per qüestió de fronteres

D. Mapa de l'Índia

2.2. Pautes per fer el treball de síntesi

Passes:

2.2.1 Elaboració del treball

2.2.2.1. Esquema general d'objectius. S'ha de fer un esquema general fixant els aspectes a tractar del tema triat.

2.2.2.2. Recopilació del material. Per consultar. Llegir llibres, articles, i en general tota mena de fonts. Seleccionar el que et sembli més interessant i prendre'n notes, amb la referència exacta de la font. Per citar bibliografia consulteu el **model de fitxa bibliogràfica i de citació d'un llibre** de l'apartat LLIBRES I ALTRES DOCUMENTS. L'ORGANITZACIÓ DE LA BIBLIOTECA d'aquesta publicació.

2.2.2.4. Elaboració del guió definitiu de treball. Ordenar i articular tots els coneixements sobre el tema. Amb 3 apartats:

1r Presentació, explicar en què consisteix el treball;

2n Desenvolupament, per capítols, plantejar adequadament i coherent allà ha dir sobre el tema; i

3r Conclusions, referència a les idees més importants i praxi de futur (enriquiment i utilitat del treball; crítica, autocrítica i construcció d'alternativa superior; responsabilitat, iniciativa, justícia i llibertat; valors democràtics, essència de la història com a conflicte i instrument per copsar i superar la dualitat pobresa/riquesa).

2.2.3. Redacció del treball

2.2.3.1. Primer esbós de redacció. Tenir cura del contingut. Seguir l'ordre del guió, les idees han de quedar ben relacionades i presentades clarament i ordenada. Redactar primer el desenvolupament i al final la presentació i les conclusions.

2.2.3.2. Redacció definitiva. A mà, màquina o ordinador (atenció a les instruccions del professor i els mitjans reprogràfics de l'escola). Revisar el que s'ha escrit, corregir i embellir l'estil. Frases curtes, esment d'idees una sola vegada: sense repeticions.

2.2.3.3. Citacions i notes a peu de pàgina o al final. Les citacions breus entre cometes annexant-les al cos de la redacció. Si són llargues van a peu de pàgina o al final, independents del redactat. Duran títol i molt clarament el nom de qui són i on han estat publicades o trobades inicialment. La referència ha de ser completa, car el lector o receptor del treball de síntesi ha de tenir capacitat per comprovar-les.

2.2.5. Redacció del treball

Els treballs han de tenir una portada on consti el títol, el lloc i la data completa (dia/mes/any) ; el cognoms i el nom; el curs; el mòdul o crèdit; el professorat al qual va dirigit (professora o professor). Sol·licitar sempre instruccions. S'ha d'incloure un índex i una pàgina en blanc per tal de fer les anotacions avaluadores (del professorat, avaluació del grup-aula i autoavaluació; segons s'escaigui)

MODEL DE COBERTA

CFPA Pau Casals de Rubí, 2004-2005

**GRADUAT EN EDUCACIÓ SECUNDÀRIA PERSONES ADULTES Nivell 3
ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS I DE PARTICIPACIÓ – HISTÒRIA
MÒDUL S-12**

REPTES DEL MÓN ACTUAL

Manifestació en contra de la guerra de Vietnam
UPI/THE BETTMANN ARCHIVE

Participant, nom i cognoms:
--	-------

Grup:	Data:
-------	-------

Per al professor:

MODEL DE GUIÓ

Gandhi i la lluita per la independència
--

1. Presentació

-La importància de la via índia com a model de descolonització.

2. Desenvolupament del tema

-L'Índia al començament del s. XX:

El domini britànic

L'oposició al colonialisme

-L'aparició del moviment nacionalista

El partit del Congrés i la Lliga Musulmana.

Gandhi: la no violència i la desobediència civil.

-La consecució de la independència:

El context de la IIª Guerra Mundial.

Els conflictes entre hindús i musulmans.

La creació de dos estats i l'èxode de refugiats.

3. Conclusions

-Valoració i reflexió sobre el tema exposat

Tot en el benentès que és un treball d'HISTÒRIA (on, qui, què, com, per què, quan i de quina manera) que incorpora la:

- 🕒 geografia
- 🕒 demografia
- 🕒 economia
- 🕒 sociologia
- 🕒 antropologia
- 🕒 política
- 🕒 història de l'art, de la ciència i de la cultura

2. TÈCNIQUES DE TREBALL: FER UN DEBAT

Aclarida la situació ergonòmica de l'aula o espai on es fa el debat en un sentit il·limitat.

Hemicicle, taules, cadires, so, pissarra, mitjans audiovisuals, espais buits per l'alumnat que arriba tard, factors mediambientals. Facilitar l'atenció del col·lectiu aula a partir d'un guió, text. Projector de diapositives, vídeo, DVD, projectors informàtics, transparències, cossos opacs, filmines, pantalles de tela, plàstiques, informatitzades, suports faristol de paper. Ús de mapes gegants, música. Formes de seure, vestir, parlar, idiomes, possible sessió postponència d'esbarjo. Excursions. Participació del col·lectiu escola, barri, localitat, país, etc. Pautes per a la publicació del treball, tot consolidada l'avaluació. Mitjans per conservar-lo (arxivística, biblioteconomia, documentalisme en paper, relligat, suports ofimàtics, xarxa internet local i universal). Presentació a concursos, revistes d'escola, barri, població, diaris d'abast més ampli, editors, ràdios tv's. Participació de la ciutadania: associacions, sindicats, partits polítics...

PARTICIPAR EN UN DEBAT

La llibertat de pensament i d'opinió és una de les bases de la societat democràtica. El debat, lluny de produir tensions a l'enfrontar opinions diverses, afavoreix l'aprenentatge i l'aportació de l'individu a la societat i a l'inrevés.

Què és un debat?

És una discussió sobre un tema polèmic feta en grup (aula o grups de classe) i preparat amb molta cura abans de fer-se.

Com es prepara un debat?

1. Selecció del moderador. Les seves funcions són:

1ª) Inicia el debat, exposant l'objectiu.

2ª) Regula les intervencions:

- torn de paraules
- tothom ha d'intervindre
- procura intervencions concises, evita repeticions
- suavitza tensions
- mai exposa el seu punt de vista

3ª) **Resumeix centrant el tema quan hi ha dispersió.**

4ª) **Recorda al final:**

- opinions
- solucions
- desacords

2. Lectura i anàlisi de la informació

Bàsic perquè l'exposició sigui ben fonamentada. Divisió de la classe en dos grups; uns a favor i d'altres en contra. A més de subgrups especialitzats (recollida d'informació, lectura, exposició, etc.).

3. Sistematització

- Idees tractades (a favor, en contra)
- Arguments en què es recolzen
- Proves dels arguments (exemples)

4. Avaluació final

Valoració del què s'ha dit, confecció de conclusions, ressaltar les idees principals.

3. LLIBRES I ALTRES DOCUMENTS. L'ORGANITZACIÓ DE LA BIBLIOTECA

1.- El Codi de Documentació Universal (CDU).

CDU. Taules principals.

Claus per a l'organització de biblioteques i arxivística en general acceptat internacionalment.

0	Obres generals
01	Bibliografia
02	Biblioteconomia.
03	Obres de Referència. Enciclopèdies. Dictionaris.
05	Publicacions periòdiques.
06	Congressos. Exposicions. Museus.
07	Periòdics. Premsa
08	Poligrafies
09	Manuscrits
1	Filosofia
11	Metafísica
13	Filosofia
1 5	Psicologia
16	Lògica
1 7	Moral. Ètica
2	Religió. Teologia
3	Ciències Socials. Economia. Política. Dret
31	Demografia. Sociologia. Estadística
32	Política
33	Economia
3 4	Dret
35	Administració pública. Exèrcit
36	Assistència i beneficiència, assegurances. Obres socials
3 7	Educació. Ensenyament. Lleure. Oci
38	Comerç. Transports. Comunicacions
3 9	Etnologia. Folklore. Costums
4	(vacant)
5	Ciències pures. Ciències exactes i naturals
51	Matemàtiques
52	Astronomia
53	Física
54	Química. Mineralogia

56	Paleontologia
57	Biologia
58	Botànica
59	Zoologia
6	Ciències aplicades. Medecina. Tècnica
61	Medicina
62	Enginyeria. Mecànica
63	Agricultura. Caça. Pesca
64	Economia domèstica
65	Gestió i organització de la indústria, comerç i transports
66	Química industrial
67	Indústries diverses. Manufactures
68	Construcció
7	Belles Arts. Arquitectura. Diversions. Esport
71	Urbanisme
72	Arquitectura
73	Escultura. Numismàtica
74	Dibuix. Decoració
75	Pintura
76	Arts gràfiques
77	Fotografia
78	Música
79	Divertiments. Teatre. Jocs. Esports
8	Lingüística. Filologia. Literatura
80	Lingüística. Filologia
82	Literatura
9	Història. Biografia. Geografia
91	Geografia
92	Biografia. Genealogia. Heràldica

Model de fitxa bibliogràfica i de citació d'un llibre

AUTOR	NACIONALITAT	Divisió
TÍTOL		Armari
		Prest. N.º
CLASSIFICACIÓ		
TRADUCTOR	LLENGUA	
EDITOR	LLOC	
EDICIÓ	ANY	FORMAT
	VOLUMS	GRAVATS
		PÀGS.
COL·LECCIÓ		N.º
NOTES BIBLIOGRÀFIQUES		
.....		
.....		
.....		

Nota: és aconsellable anotar totes les lectures fetes i informatitzar al màxim el procés.
Una biblioteca és un model d'organització. Trobar el llibre que cal tothora és el resultat d'una tasca prèvia normalment gratificant.

ÍNDEX

GEOGRAFIA 3

1. ELS GRANS INTERROGANTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS
2. ORÍGEN I EVOLUCIÓ DE LES AGRUPACIONS HUMANES: LES RACES
3. DEMOGRAFIA: CONCEPTES MÉS IMPORTANTS
4. LA POBLACIÓ PER SECTORS PROFESSIONALS
5. INDICADORS DEL GRAU DE DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC D'UN PAÍS
6. L'ÍNDEX DE DESENVOLUPAMENT HUMÀ (IDH)
7. EL SISTEMA ECONÒMIC
8. VOCABULARI PER ENTENDRE EL DESENVOLUPAMENT DE L'ECONOMIA
9. LES PRIORITATS DEL MÓN?

HISTÒRIA 17

1. MODES DE PRODUCCIÓ
2. ELS TRES PODERS: LEGISLATIU, EXECUTIU I JUDICIAL
3. LA DIVISIÓ DE PODERS
4. SISTEMA POLÍTIC ESPANYOL (SEGONS LA CONSTITUCIÓ DE 1978)
5. QUADRE COMPARATIU DE LES CONSTITUCIONS ESPANYOLES
6. ELS PARTITS POLÍTICS A LA CATALUNYA AUTONÒMICA
7. ELS QUATRE PERSONES CLAUS DEL MÓN CONTEMPORANI
8. LA TEORIA DELS QUATRE MÓNS
9. LES INGESTES APLICADES A LA TEORIA SOCIAL O EL CONCEPTE DE FELICITAT
10. LES REVOLUCIONS
11. ELS QUATRE GENETS DE L'APOCALIPSI
12. ELS QUATRE TEMPERAMENTS
13. QUATRE PERSONES I LA RELIGIÓ
14. LA SOCIETAT ESTAMENTAL (FEUDAL) 476 - 1789
15. LA SOCIETAT DE CLASSES (CAPITALISTA) 1789 – FINS QUE ALGÚ NO POSI REMEI
16. NOVEL·LA HISTÒRICA
17. CINEMA D'HISTÒRIA

HISTÒRIA DE L'ART 76

1. LES SET ARTS
2. ELS PILARS DE L'ARQUITECTURA CONTEMPORÀNIA
3. EL DOS GRANS ESCULTORS DE TOTS ELS TEMPS
4. L'ART DE LA PINTURA
5. HIMNES I CANÇONS

RECURSOS APLICATS A LES CIÈNCIES SOCIALS 85

1. TÈCNiques DE TREBALL: FER UN TREBALL DE SÍNTESE
2. TÈCNiques DE TREBALL: FER UN DEBAT
3. LLIBRES I ALTRES DOCUMENTS. L'ORGANITZACIÓ DE LA BIBLIOTECA

diumenge, 4 / març / 2007 (còpia lliure > el major bé per al major nombre > l'emancipació del proletariat és obra del propi proletariat > iguals econòmicament lliures > necessitats per sobre de capacitats > produir és decidir > actuar és més que pensar